

Керівні настанови щодо створення та функціонування Національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Керівні настанови щодо створення та функціонування Національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Розділ подяки

Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ (БДІПЛ) висловлює вдячність членам Міжнародної консультативної ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми при БДІПЛ (ISTAC), а також усім учасникам від торгівлі людьми, експертам та організаціям, які брали участь у процесі консультацій щодо підготовки цього документа. Їхній внесок у проведенні травмо-інформованого навчання для фахівців, які працюють з постраждалими від торгівлі людьми, значно збагатив цю публікацію.

БДІПЛ висловлює подяку провідним консультантам – доктору Суамхірзу Пірайно-Гузману та Рейчел Віткін – за їхню ключову роль у підготовці цього видання.

БДІПЛ закликає держави та всіх учасників національних механізмів взаємодії (НМВ), забезпечувати належну оплату участі та професійної діяльності лідерів з числа осіб, які постраждали від торгівлі людьми, а також гарантувати їм етичне ставлення та залучення як фахівців, чия експертиза необхідна на всіх рівнях функціонування НМВ та протидії торгівлі людьми, зокрема на керівних посадах.

Керівні настанови щодо створення та функціонування Національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Опубліковано Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ (БДІПЛ)
вул. Мюдова, 10
00-251 Варшава
Польща
www.odihr.osce.org

© ОБСЄ/БДІПЛ 2026

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може вільно використовуватися та копіюватися в освітніх та інших некомерційних цілях за умови, що таке відтворення супроводжується посиланням на ОБСЄ/БДІПЛ як джерело інформації.

ISBN: 978-92-9271-517-5

Дизайн: Філіп Андронік

У разі будь-яких невідповідностей або розбіжностей між українською та англійською версіями цього документа, англійська версія вважатиметься пріоритетною.

Зміст

Абревіатури та скорочення	5
Ключові визначення	6
1. Вступ	8
1.1 Зобов'язання ОБСЄ	8
1.2 Рекомендований стандарт з посібника БДІПЛ «Національні механізми взаємодії»	9
1.3 Рекомендації з Кодексу практики БДІПЛ щодо забезпечення прав уцілілих та осіб, які постраждали від торгівлі людьми (Кодекс практики ISTAC)	9
2. Мета національних консультативних рад	12
2.1 Історія	12
2.2 Унікальна цінність участі лідерів та лідерок з-поміж осіб, які уціліли від торгівлі людьми	14
3. Склад НКР	16
3.1 Різноманітність	16
3.2 Незалежність	17
3.3 Призначення членів НКР державою	18
3.4 Державне фінансування та ресурсне забезпечення	18
3.4.1 Оплата праці	19
3.4.2 Витрати, пов'язані з виконанням робочих обов'язків	20
3.4.3 Забезпечення приміщень, засідань та обладнання НКР	21
4. Порядок проведення відбору членів НКР	22
4.1 Огляд	22
4.2 Посадові інструкції та вимоги до кандидатів у НКР	23
4.3 Етичні підходи до пошуку лідерів та лідерок з-поміж уцілілих	23
4.3.1 Застосування принципу звільнення від покарання	24
4.3.2 Травмо-інформовані співбесіди з кандидатами	24
4.3.3 Процедури безпекової перевірки підвищеної чутливості	25
5. Порядок введення на посаду членів НКР	27
5.1 Вступний інструктаж	27
5.2 Угода та підписання технічного завдання НКР	27
5.3 Висунення кандидатур на посади голови та заступника/-ці голови	28
6. Функціонування НКР	29
6.1 Структура	29

6.2	Звітність та публікації	29
6.3	Навчання та розвиток навичок	30
6.4	Травмо-інформоване робоче середовище	30
6.5	Використання та право власності на інформацію та матеріали лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб	32
6.5.1	Наставництво	33
6.5.2	Механізм розгляду скарг та незалежного нагляду НКР	33
7.	НКР як основний компонент національних механізмів взаємодії (перенаправлення)	34
7.1	Загальний огляд	34
7.2	Мандат НКР	35
7.3	Створення НКР у рамках НМВ: обов'язки та відповідальність	35
8.	Функціонування НКР в рамках НМВ	37
8.1	Міжвідомча координаційна робоча група НМВ	37
8.2	Національний координатор НМВ	37
8.3	Незалежні національні доповідачі	37
8.4	Національні субрегіональні підгрупи НКР	38
8.5	Підтримка створення НКР з боку ISTAC	38
8.6	Підтримка створення НКР з боку МУО та ОГС	38
9.	Передові практики: Національні консультативні ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми	40
10.	Висновок	41
11.	Рекомендовані стандарти	41

Абревіатури та скорочення

НІД	Найкращі інтереси дитини
ОГС	Організація громадянського суспільства
ПТЛ	Протидія торгівлі людьми
МУО	Міжурядові організації
ISTAC	Міжнародна консультативна рада осіб, які постраждали від торгівлі людьми
НПД	Національний план дій
КНКР	Координатор Національної консультативної ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми
НУО	Неурядова організація
НМВ	Національний механізм взаємодії (перенаправлення)
НКР	Національна консультативна рада осіб, які постраждали від торгівлі людьми
БДІПЛ	Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ
ОБСЄ	Організація з безпеки та співробітництва в Європі
ДУ	Держави-учасниці ОБСЄ
ТЛ	Торгівля людьми
ТЗ	Технічне завдання
ОПТЛ	Особа, яка постраждала від торгівлі людьми

Ключові визначення¹

Ці керівні настанови щодо створення та функціонування Національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми (НКР) настійно закликають визнати термін «особа, яка постраждала/уціліла від торгівлі людьми» (*«trafficking survivor»*) у міжнародному праві та національному законодавстві, політиці та протоколах і посиляється на Декларацію 2021 року² та Рішення Ради міністрів ОБСЄ №6/18 щодо посилення зусиль з метою запобігання та боротьби з торгівлею дітьми, зокрема неповнолітніх без супроводу,³ в яких визнається термін «уціліла особа».

Особа, яка постраждала від торгівлі людьми: Термін «постраждала» та «потерпіла особа» використовується стосовно статусу особи в рамках кримінального судочинства, тобто «потерпілої», і передбачає, що особа може домагатися справедливості та відшкодування за фізичну та/або емоційну шкоду, заподіяну внаслідок злочину.

Водночас термін «потерпіла особа» може мати негативні конотації, якщо він використовується як постійна або визначальна характеристика людини. Його можуть помилково сприймати як такий, що асоціюється з пасивністю, слабкістю, безсиллям і вразливістю. Це, у свою чергу, може мати практичні наслідки, зокрема призводити до недооцінки здатності особи самостійно ухвалювати рішення та діяти у власних інтересах. Тому його використання може сприяти обмеженню прав і можливостей тих, хто постраждав від торгівлі людьми.⁴

Уціліла особа від торгівлі людьми: Хоча термін «уціліла особа від торгівлі людьми» не визначений у міжнародно-правових рамкових документах, він дедалі частіше використовується у глобальних багатосторонніх переговорах⁵ та в окремих регіональних рамкових документах.⁶ Визнається, що «хоча термін «уцілілі особи від торгівлі людьми» не визначений у Протоколі [про попередження і припинення торгівлі людьми...], він часто використовується для визнання того, що потерпілі особи від торгівлі людьми можуть оговтатися від травми, яку вони пережили».⁷ Так само деякі держави використовують термін «уцілілі

1 Міжвідомча координаційна група з питань протидії торгівлі людьми (ICAT), Короткий огляд щодо етичного залучення постраждалих осіб (готується до публікації).

2 Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 76/7 щодо Політичної декларації про реалізацію Глобального плану дій Організації Об'єднаних Націй з протидії торгівлі людьми, 22 листопада 2021 р.

3 Рішення Ради міністрів ОБСЄ № 6/18 «Про посилення зусиль щодо запобігання та боротьби з торгівлею дітьми, зокрема неповнолітніми без супроводу», ОБСЄ, 7 грудня 2018 р.

4 Серія навчальних модулів УНЗ ООН: Торгівля людьми та незаконне перевезення мігрантів, Модуль 6: Визначення поняття торгівлі людьми; Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №76/7 щодо Політичної декларації про реалізацію Глобального плану дій Організації Об'єднаних Націй з протидії торгівлі людьми, 22 листопада 2021 р.; Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 75/158 щодо торгівлі жінками та дівчатами, 16 грудня 2020 р.

5 Рішення Ради міністрів ОБСЄ № 6/18 заохочує, серед іншого, «застосування багатопрофільного підходу, що поважає права людини, враховує відповідні гендерні проблеми дівчат і хлопців та, за необхідності, відображає пропозиції та рекомендації осіб, які пережили торгівлю людьми, під час надання негайної допомоги та пошуку довгострокових і стійких рішень», Рішення Ради міністрів № 6/18 «Про посилення зусиль щодо запобігання та боротьби з торгівлею дітьми, зокрема неповнолітніми без супроводу», ОБСЄ, 7 грудня 2018 р.; Регіональні керівні принципи щодо соціальної інтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми в Америці, Організація американських держав, 31 жовтня 2022 р.; У Третньому робочому плані щодо торгівлі людьми (2023–2028 рр.) держави-члени ОАД визнали цінну роль лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб, серед іншого, «у розумінні, запобіганні, захисті осіб та судовому переслідуванні випадків торгівлі людьми», Третій робочий план щодо торгівлі людьми (2023–2028 рр.), Організація американських держав, 21 липня 2023 р.

6 Резолюція № 11/5 (2022) Конференції Учасників Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC) «Виконання Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності»; та Резолюція Комісії з питань запобігання злочинності та кримінального правосуддя № 32/1 (2023) «Вжиття заходів з протидії торгівлі людьми в господарській діяльності, сфері публічних закупівель та ланцюгах постачання товарів і послуг».

7 Одинадцята сесія Конференції Учасників Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC), Відень, 21 жовтня 2022 р.

особи від торгівлі людьми», «щоб визнати, що особи, які постраждали від торгівлі людьми можуть відновитися або вже відновилися після пережитої травми».⁸

Термін «уціліла особа» відображає процес подолання віктимізації та виходу зі стану потерпілої особи, підкреслює силу та стійкість людей у процесі відновлення після торгівлі людьми.⁹ Таким чином, цей термін використовується для підкреслення індивідуального пережитого досвіду торгівлі людьми, процесу виживання та для того, щоб прибрати акцент з самого статусу жертви потерпілої особи. Водночас слід визнати, що не всі постраждали від торгівлі людьми відновлюються та реінтегруються в суспільство в однаковій мірі або однаковим чином. Віктимізація є багатогранною, а процес подолання її наслідків не є ані лінійним, ані універсальним. Він часто залежить, зокрема, від наявності та доступності послуг захисту та підтримки. Тому потерпілі, які через структурні причини та/або індивідуальні обставини не змогли повністю оволодіти досвідом торгівлі людьми, повинні отримувати підтримку і не повинні бути маргіналізовані чи стигматизовані.

Лідери та лідерки серед уцілілих осіб: Іноді уцілілі можуть воліти, щоб їх називали «лідерами та лідерками серед уцілілих осіб», «захисниками уцілілих» або «експертами з особистим досвідом пережитої торгівлі людьми».¹⁰ У цій публікації термін «лідери та лідерки серед уцілілих осіб» використовується щодо осіб, які мають особистий досвід пережитої торгівлі людьми та є професійними експертами у сфері протидії торгівлі людьми. Визнається, що вони можуть робити і дійсно роблять свій внесок у протидію торгівлі людьми, використовуючи свої унікальні знання, досвід, навички та розуміння, беручи активну участь у відповідній роботі, виступаючи в ролі експертів-консультантів, дослідників, тренерів, авторів та доповідачів.¹¹ Для тих, хто працює з постраждалими від торгівлі людьми, важливо звертатися до них у той спосіб, який самі потерпілі особи вважають прийнятним і бажаним.

8 [Практичний посібник: Послуги, що враховують досвід постраждалих осіб](#), Управління США у справах жертв злочинів – Центр з нарощування потенціалу у сфері боротьби з торгівлею людьми, без дати.

9 Залучення осіб, що постраждали від торгівлі людьми: Інформаційний бюлетень, Управління США з моніторингу та протидії торгівлі людьми, 18 квітня 2023 р.

10 Сью Лок'єр, «Виходячи за межі інклюдії: голос лідерів, що уціліли, в організаціях у сфері протидії торгівлі людьми», *Journal of Human Trafficking*, том 8(2), квітень 2022 р., с. 136.

11 Міжвідомча координаційна група з питань протидії торгівлі людьми (ICAT), Короткий огляд щодо етичного залучення уцілілих осіб (готується до публікації).

1. Вступ

«Національні консультативні ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми (НКТ) забезпечують участь лідерів та лідерок серед уцілілих осіб у процесах ухвалення рішень. Вони створюються для надання консультацій урядам у регіоні ОБСЄ щодо законодавства та політики у сфері запобігання та протидії торгівлі людьми. Будучи лідерами, члени НКТ надають урядам унікальні рекомендації, експертні знання та глибоке розуміння проблематики, створюючи важливий міст між органами влади та громадянським суспільством і надаючи голос мільйонам потерпілих, яких часто не чують».

— Джейн Ласондер (Велика Британія),
заступниця голови 2-го складу ISTAC

Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ (БДІПЛ) підтримує держави-учасниці (ДУ) у створенні національних механізмів взаємодії (перенаправлення) (НМВ), надаючи технічну допомогу в їх розбудові, а також здійснюючи моніторинг та звітування щодо прогресу функціонування НМВ у регіоні ОБСЄ. Підхід БДІПЛ заснований на правах людини, верховенстві права та недискримінації. Він сприяє застосуванню методів, орієнтованих на потерпілих і уцілілих, є гендерночутливим і травмо-інформованим, щоб допомогти всім дорослим і дітям, які постраждали від торгівлі людьми.

Лідери та лідерки серед уцілілих осіб – це люди, які мають особистий досвід пережитої торгівлі людьми та є визнаними фахівцями й новаторами у сфері протидії торгівлі людьми. Їхня участь є необхідною для зміни парадигми ефективності заходів із протидії торгівлі людьми, оскільки вони поєднують особистий досвід із професійною експертизою та сприяють багатогалузевим національним зусиллям у цій сфері. НКТ мають бути ключовим елементом ефективних заходів із протидії торгівлі людьми (ПТЛ) та, в ідеалі, обов'язковим консультативно-дорадчим органом, що співпрацює з національним механізмом взаємодії (НМВ) або аналогічними механізмами. Ці керівні настанови надають практичну інформацію для держав-учасниць ОБСЄ щодо створення та організації національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми (НКТ).

Наведені нижче зобов'язання, настанови та рекомендовані стандарти ОБСЄ становлять основу для створення НКТ.

1.1 Зобов'язання ОБСЄ

Рада міністрів ОБСЄ у Рішенні № 6/17 визнає *«важливість врахування думки особи, яка постраждала від торгівлі людьми при розробці ефективних стратегій боротьби з торгівлею людьми»*.¹²

¹² Рішення Ради міністрів ОБСЄ № 6/17 «Посилення зусиль із запобігання торгівлі людьми», ОБСЄ, 8 грудня 2017 року.

Рада міністрів ОБСЄ у Рішенні № 6/18 зобов'язується «враховувати думки та рекомендації уцілілих осіб від торгівлі людьми, під час надання негайної допомоги та пошуку довгострокових і стійких рішень».¹³

1.2 Рекомендований стандарт з посібника БДІПЛ «Національні механізми взаємодії»¹⁴

«Для підтримки роботи кожного НМВ має бути створений національний консультативний орган уцілілих осіб від торгівлі людьми, що складається з лідерів та лідерок з-поміж уцілілих. Він надає консультації щодо всіх аспектів структур, послуг і процедур НМВ, а також законодавства у сфері боротьби з торгівлею людьми, формування державної політики, інформування громадськості, організації навчання та підготовки, а також забезпечення високих стандартів надання першочергової допомоги потерпілим і уцілілим особам».

1.3 Рекомендації з Кодексу практики БДІПЛ щодо забезпечення прав уцілілих та осіб, які постраждали від торгівлі людьми (Кодекс практики ISTAC)¹⁵

-
- Держави повинні створити національні консультативні органи для постраждалих, до складу яких входять лідери та лідери з-поміж уцілілих, для підтримки надання послуг, розробки законодавства та процедур боротьби з торгівлею людьми, формування державної політики, підвищення обізнаності громадськості, забезпечення освіти та навчання, а також забезпечення підтримки уцілілих і постраждалих.
 - Держави повинні сприяти навчанню з лідерства та розбудови потенціалу включаючи програми наставництва для постраждалих, щоб вони стали лідерами та лідерками з-поміж уцілілих.
 - Уцілілі особи як професіонали повинні отримувати належну винагороду за їхні знання, час і досвід.
 - Держави повинні вживати та підтримувати систематичні зусилля для забезпечення стратегій залучення уцілілих у рамках національної відповіді на боротьбу з торгівлею людьми та перешкоджати існуючим моделям символізму, виключення, дискримінації та нерівності у включенні уцілілих.
 - Сприяння лідерству уцілілих осіб має визнавати складний і перехресний характер потреб постраждалих незалежно від їх віку, статі, сексуальної орієнтації,

¹³ Рішення Ради міністрів ОБСЄ № 6/18 «Посилення зусиль щодо запобігання та протидії торгівлі дітьми, у тому числі дітьми, які не перебувають у супроводі дорослих», ОБСЄ, 7 грудня 2018 р.

¹⁴ ОБСЄ/БДІПЛ, Національні механізми взаємодії (перенаправлення) – об'єднання зусиль для захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Практичний довідник, 24 січня 2022 р.

¹⁵ ОБСЄ/БДІПЛ, Кодекс практики щодо забезпечення прав уцілілих та осіб, які постраждали від торгівлі людьми (Кодекс практики ISTAC), 14 квітня 2023 р., надає державам-учасницям ОБСЄ та всім зацікавленим сторонам у сфері протидії торгівлі людьми стандарт для забезпечення ефективних стратегій запобігання та протидії торгівлі людьми.

релігії, етнічного походження, інвалідності, статусу опіки, міграційного статусу, мови та економічного чи соціального статусу.

Методи та практики створення та функціонування НКР, викладені тут, ґрунтуються на досвіді створення Міжнародної консультативної ради уцілілих осіб від торгівлі людьми (ISTAC) при БДІПЛ, а також на практиках, уже запроваджених державами-учасницями ОБСЄ. У цих настановах висвітлено уроки та перспективні практики деяких існуючих національних рад лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб від торгівлі людьми, а їхній зміст сформовано за активної участі 2-го складу ISTAC.¹⁶

Перший склад Міжнародної консультативної ради уцілілих осіб від торгівлі людьми (ISTAC), був скликаний БДІПЛ у 2021 році з метою забезпечення активної участі уцілілих у розробці політики щодо протидії торгівлі людьми. Вона складалася з 21 міжнародного лідера та лідерки з-поміж уцілілих осіб від торгівлі людьми. Другий склад ISTAC був скликаний 5 травня 2023 року та налічує семеро членів.

ISTAC надає поради, настанови та рекомендації БДІПЛ, а через БДІПЛ – виконавчим структурам та польовим місіям ОБСЄ, державам-учасницям ОБСЄ, партнерам ОБСЄ зі співробітництва та іншим зацікавленим сторонам з питань, що стосуються торгівлі людьми.

БДІПЛ використовує та поширює досвід членів ISTAC під час розробки та просування національних і транснаціональних механізмів взаємодії (НМВ), а також механізмів протидії торгівлі людьми, що ґрунтуються на правах людини, орієнтовані на постраждалих і уцілілих, є гендерно чутливими і травмо-інформованими, а також передбачають залучення уцілілих осіб, як однієї з ключових груп зацікавлених сторін. На прохання БДІПЛ ISTAC надає рекомендації державам-учасницям, міжурядовим організаціям, НУО, а також лідерам і лідеркам з-поміж уцілілих щодо інструментів, необхідних для розвитку національних та міжнародних мереж уцілілих осіб.

ISTAC консультує та бере участь у підготовці:

- проєктів нормативно-правових актів;
- державної політики та практик;
- заходів із виконання відповідних зобов'язань ОБСЄ;
- досліджень, розробки та/або рецензування матеріалів, пов'язаних з міжнародними стандартами у сфері протидії торгівлі людьми;

¹⁶ Вебсторінка Міжнародної консультативної ради уцілілих осіб від торгівлі людьми (ISTAC) при БДІПЛ.

- публікацій БДІПЛ, ОБСЄ та інших організацій, таких як:
 - *Кодекс практики щодо забезпечення прав уцілілих та осіб, які постраждали від торгівлі людьми*, ОБСЄ/БДІПЛ, 14 квітня 2023 р.;
 - *Керівні настанови щодо національних механізмів взаємодії та реагування на торгівлю людьми з урахуванням травматичного досвіду*, ОБСЄ/БДІПЛ, 2023;
 - *Керівні настанови щодо створення та функціонування Національних консультативних рад з питань осіб, які постраждали від торгівлі людьми* (ця публікація);
 - *Національні механізми взаємодії – об'єднання зусиль для захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Практичний довідник: друге видання*, ОБСЄ/БДІПЛ, 24 січня 2022 р.;
 - *Протидія попиту, що сприяє торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації*, ОБСЄ, 10 червня 2021 р.;
 - *Застосування гендерно чутливих підходів у боротьбі з торгівлею людьми*, ОБСЄ, 17 травня 2021 р.;
 - *Всесвітній день протидії торгівлі людьми: спільна заява GRETA та ICAT, Рада Європи*, 30 липня 2021 р.;
 - *З тіні – подолання проблем торгівлі людьми, які належать до національних меншин*, ОБСЄ, 13 серпня 2024 р.;
- освітніх заходів та заходів з розвитку спроможності, які здійснює БДІПЛ у рамках своєї діяльності з протидії торгівлі людьми в регіоні ОБСЄ;
- заходів високого рівня, таких як сесії Генеральної Асамблеї ООН чи Комісії ООН зі становища жінок, міжнародні конференції та національні заходи;
- навчальних курсів, візитів з оцінки національних механізмів та взаємодії з урядами щодо залучення уцілілих осіб.

За підтримки та рекомендацій ISTAC БДІПЛ сприяє уніфікації термінології, пов'язаної з уцілілими особами, та сприяє розвитку їхніх мереж та лідерства.

2. Мета національних консультативних рад

2.1 Історія

«Залучення уцілілих має вирішальне значення для протидії торгівлі людьми у світі та впровадження системних змін. Як уціліла особа, я виступаю за солідарність, всебічну підтримку та розширення прав і можливостей інших постраждалих та уцілілих осіб, забезпечуючи їм належне місце в суспільстві. Моє мета - запобігати ситуаціям і труднощам, з якими ми зіткнулися».

— Марія Кірдан (Російська Федерація/Франція),
членкиня 2-го складу ISTAC

У всьому світі торгівля людьми залишається злочином з низьким рівнем ризику та високою прибутковістю. Жодна країна не може стверджувати, що встигає реагувати на всі випадки внутрішніх та транснаціональних злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, що вчиняються на її території. Торговці людьми постійно урізноманітнюють свої «бізнес-моделі», створюючи серйозні виклики для правоохоронних органів. Рівень притягнення до відповідальності та засудження за злочини, пов'язані з торгівлею людьми, у світі є вкрай низьким, а безкарність торговців людьми призводить до того, що постраждалі особи залишаються невиявленими та потрапляють у пастку експлуатації та циклів повторної торгівлі людьми.¹⁷

Для розробки ефективних і стійких стратегій запобігання торгівлі людьми необхідна міжвідомча та міждисциплінарна співпраця залучених сторін. Організації та ради за участю лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб уже активно працюють у багатьох сферах протидії торгівлі людьми. Їхня ключова роль дедалі більше визнається як фундаментальна як для запобігання та протидії торгівлі людьми, так і для захисту прав людини постраждалих та уцілілих осіб.

Важливо, щоб держави-учасниці ОБСЄ максимально ефективно використовували залучення лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб шляхом створення повністю забезпечених ресурсами та незалежних національних консультативних рад осіб, які постраждали від торгівлі людьми (НКР).¹⁸ У розділі 7 наведено рекомендації щодо функціонування НКР як одного з основних елементів ефективного національного механізму взаємодії (НМВ). Водночас незважаючи на те, що багато держав-учасниць ОБСЄ вже мають добре налагоджений НМВ або перебувають у процесі його становлення чи зміцнення, держави, які не мають функціонуючих НМВ, не повинні зволікати зі створенням НКР. Якщо НКР створені відповідно до цих настанов, вони можуть підтримувати держави у розробці ефективного та функціонального НМВ.

НКР повинні бути ключовими залученими сторонами та посідати центральне місце в ефективних національних механізмах протидії торгівлі людьми з метою:

¹⁷ УНЗ ООН, Глобальний звіт про торгівлю людьми за 2020 рік, січень 2021 р.

¹⁸ НКР повинні мати необхідний рівень незалежності відповідно до основоположних принципів національних систем. (Див. розділ 3.2)

- створення міцної міжнародної та національної нормативно-правової бази у сфері протидії торгівлі людьми з універсальною термінологією, настановами та стандартами;
- розроблення стратегії, зокрема законодавство та політику, для протидії попиту, що є рушійною силою всіх форм торгівлі людьми;
- підтримки стійкого міжнародного та національного партнерства, що використовує передові методи обміну інформацією та даними для розробки надійної, заснованої на доказових даних, політики запобігання та механізмів моніторингу;¹⁹
- поширення узгодженого, актуального та загальновизнаного у світі розуміння того, як працюють схеми торгівлі людьми: їхні учасники, ролі, способи діяльності та ринки, на яких експлуатуються їхні постраждалі особи;
- розроблення відповідних двосторонніх або багатосторонніх угод чи домовленостей для сприяння розвитку міжнародного співробітництва під час розслідування справ та забезпеченні захисту і прав постраждалих та уцілілих осіб від торгівлі людьми;²⁰
- розроблення належних та надійних процедур для забезпечення рівного доступу постраждалих та уцілілих осіб до НМВ,²¹ подолання безкарності торговців людьми та забезпечення захисту і дотримання прав людини уцілілих та осіб, які постраждали;
- розробки інформаційних матеріалів та рекомендацій щодо впровадження послуг та процедур НМВ, участі у ньому, включаючи освіту та навчання залучених сторін, а також забезпечення високих стандартів надання первинної допомоги уцілілим та постраждалим особам; та
- подолання усіх форм дискримінації та ситуативної вразливості, спричинених соціальним виключенням дорослих і дітей із низьким соціально-економічним статусом.²² Це має фундаментальне значення для захисту прав усіх людей, зокрема представників меншин і маргіналізованих спільнот.

19 Усі форми торгівлі людьми всередині держав та між ними залежать від численних комунікацій і транзакцій, включаючи використання онлайн-платформ, постачальників послуг, фінансових операцій, а також пов'язаних з ними осіб і суб'єктів господарювання у різних країнах. Багато постраждалих осіб стикаються як з транснаціональною, так і з внутрішньою торгівлею людьми, яку можуть здійснювати ті самі або різні торговці людьми. Внутрішня та транснаціональна злочинність і мережі торгівлі людьми можуть бути взаємопов'язані у різний спосіб, зокрема через торговців людьми та їхніх спільників, методи діяльності, вебсайти з експлуатації та форуми в соціальних мережах, фінансові операції та канали комунікації. Тому стратегії запобігання торгівлі людьми шляхом обміну інформацією та даними повинні охоплювати всі форми торгівлі людьми та враховувати численні взаємозв'язки та спільні риси між ними.

20 БДІПЛ, Національні механізми взаємодії, Рекомендований стандарт 13.

21 Усі особи, які постраждали від торгівлі людьми повинні мати рівний доступ до НМВ, з урахуванням потреб як постраждалих внутрішньої, так і транснаціональної торгівлі людьми, а також значного перетину, що може бути між цими групами.

22 Держави повинні демонструвати відкритість у виявленні та обговоренні «сліпих зон» у суспільстві, через які певні форми торгівлі людьми можуть залишатися непоміченими або ігноруватися. Також важливо, щоб держави визнавали та запобігали торгівлі дорослими й дітьми, які не походять із бідних соціально-економічних верств населення. Такі особи можуть бути вразливими та зазнавати дискримінації з причин, що включають, але не обмежуються, недостатньою обізнаністю або ізолюваним способом життя, складними сімейними обставинами, залежністю від психотропних речовин, станом здоров'я чи інвалідністю.

2.2 Унікальна цінність участі лідерів та лідерок з-поміж осіб, які уціліли від торгівлі людьми

«Підживлені вітрами стійкості та непохитною надією, з темних моментів людського буття постають нові орієнтири, які вказують курс, яким слід керуватися. Незалежно від того, наскільки глибокими були пережиті нами руйнівні випробовування і яких катастроф не завдавали нам інші, ми вижили, щоб досягти свого призначення – як заради себе, так і заради тих, хто досі не має свого компаса. Цілі, хоча й пошарпані бурями, ми повертаємо корабель і самі ведемо його далі, керуючись власною здатністю діяти, досвідом та рішеннями, яких не знайти на мапах навіть тих доброзичливих захисників, що прокладають курс від нашого імені. Прислухайтесь до визначальних моментів у житті уцілілих осіб – до тієї трансформаційної сили, що дозволяє тримати курс до досягнення безпеки та запобігання, коли людська гідність підтверджує їхню лідерську роль як капітанів».

— Келлі Таллон Франклін (Канада),
лідерка з-поміж осіб, які уціліли від торгівлі людьми,
представниця ООН у Нью-Йорку

Лідери та лідерки з-поміж уцілілих осіб мають унікальний досвід і розуміння²³ заходів у сфері протидії торгівлі людьми. Вони є засновниками НУО та підприємств, консультантами, тренерами, публічними спікерами й адвокатами змін у державному, громадянському та приватному секторах. Вони надають експертні свідчення під час розслідувань і судових розглядів щодо торгівлі людьми, керують НУО, надають послуги та пишуть книги, звіти й інші документи про торгівлю людьми. Вони є юристами, суддями, розробниками державної політики, медичними та соціальними працівниками, засновниками благодійних організацій і митцями. Багато тих, хто уцілів від торгівлі людьми, працюють безпосередньо з постраждалими, надаючи послуги та виступаючи культурними посередниками, які використовують свій досвід і знання для задоволення складних потреб осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

Лідери та лідери з-поміж уцілілих осіб мають особистий досвід того, як торговці людьми уникають кримінального розслідування, судового переслідування та засудження. Діяльність урядів та національних органів влади повинна формуватися з урахуванням досвіду та думки таких осіб у всіх питаннях, що стосуються заходів національної безпеки у сфері протидії торгівлі людьми, а також під час розробки та впровадження відповідного законодавства, політики та практик. Досвід людей, які постраждали від торгівлі людьми, є безцінним: лідери та лідери з-поміж уцілілих осіб розуміють явище торгівлі людьми «зсередини» і, отже, розуміють точки зору як торговців людьми, які керуються жадобою наживи, так і становище їхніх потерпілих осіб, які залишаються в пастці та під контролем в умовах експлуатації. Вони можуть допомогти розробити проактивні рішення у сфері, де непорозуміння та помилкові припущення щодо дій та поведінки як торговців людьми, так і потерпілих осіб зазвичай призводять до невдалих або неефективних заходів реагування боротьби з торгівлею людьми.

23 БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 19. Зверніть увагу, що професійна компетенція лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб від торгівлі людьми, може ґрунтуватися на формальній освіті та професійному досвіді та/або на особистому пережитому досвіді та лідерстві серед осіб, які пережили торгівлю людьми.

Центральна та помітна участь НКР дає змогу зацікавленим сторонам у сфері протидії торгівлі людьми краще зрозуміти реалії цього явища, потреби постраждалих осіб та те, як управляти ризиками, з якими стикаються постраждалі та уцілілі. Лідери та лідерки з-поміж постраждав уцілілих осіб від торгівлі людьми, мають власний досвід взаємодії з НМВ або аналогічними системами підтримки та допомоги потерпілим особам. Саме тому вони мають унікальну можливість надавати рекомендації щодо вдосконалення та підтримки створення й розвитку систем і процедур для виявлення постраждалих та уцілілих осіб від торгівлі людьми, їхнього захисту, індивідуальної підтримки, доступу до системи кримінального правосуддя²⁴ та соціальної інтеграції. Вкрай важливо зміцнювати довіру потерпілих осіб до систем, призначених для їхнього захисту, щоб запобігти повторному потраплянню у ситуацію торгівлі людьми, притягнути осіб, причетних до торгівлі людьми, до відповідальності та протидіяти попиту на різні форми експлуатації, що є рушійною силою торгівлі людьми.

НКР можуть сприяти подоланню стигматизації, пов'язаної з досвідом торгівлі людьми, підвищити обізнаність про відповідні злочини та розробити ефективні стратегії запобігання і реагування. Це включає заходи, спрямовані на протидію попиту, що породжує торгівлю людьми, а також подолання дискримінації й інших чинників, які підвищують вразливість дорослих і дітей перед торговцями людьми.

24 БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 20: «Принцип 4: Безумовність. Усі процедури та послуги НМВ для осіб, які постраждали від торгівлі людьми є безумовними. Принцип безумовності в міжнародному праві має першорядне значення. Відповідно, ідентифікація, захист, індивідуальна підтримка та соціальна інклюзія не повинні залежати від співпраці постраждалої особи в рамках кримінального розслідування або провадження».

3. Склад НКР

Національна консультативна рада осіб, які постраждали від торгівлі людьми, повинна складатися щонайменше з трьох і не більше ніж із дванадцяти членів, які є лідерами та лідерками з-поміж уцілілих осіб. Усі члени НКР мають бути повнолітніми особами, тобто досягти 18-річного віку.

Строк повноважень кожного члена НКР повинен становити щонайменше два роки, з можливістю продовження ще на два терміни (всього шість років). Додаткові терміни сприяють збереженню інституційної пам'яті НКР та безперервності її діяльності.

Держави можуть передбачити додаткові ресурси для залучення до п'яти асоційованих членів НКР або формувати перелік незалежних консультантів, які можуть надавати НКР експертну підтримку з окремих питань.

3.1 Різноманітність

Рекомендований стандарт: Склад НКР повинен відображати широке різноманіття осіб, які постраждали від торгівлі людьми, з урахуванням віку (старше 18 років), статі, етнічного, релігійного та культурного походження, наявності інвалідності, форм експлуатації та видів торгівлі людьми, яких вони зазнали, включаючи транснаціональну та внутрішню торгівлю людьми.

Широке різноманіття членів НКР має вирішальне значення для забезпечення рівності представництва.

За можливості до складу НКР повинні входити представники:

- різних вікових груп (понад 18 років) та статей;²⁵
- національностей і культур, що відображають як транскордонні, так і внутрішні ситуації торгівлі людьми;
- груп осіб з різним життєвим досвідом та історіями торгівлі людьми, що відображають різні форми експлуатації;
- національних меншин та різних етнічних, релігійних і культурних спільнот;
- осіб з інвалідністю;

²⁵ Для захисту дітей, які є постраждалими від торгівлі людьми, до складу НКР не можуть входити особи віком до 18 років. Діти повинні бути захищені в будь-який час відповідно до [Конвенції ООН про права дитини](#). Якщо з ними працюють з метою консультацій або досліджень, це має відбуватися виключно в рамках схваленого з етичної точки зору проекту, орієнтованого на роботу з дітьми, у дружньому для дітей середовищі, під керівництвом фахівців з питань дітей. Див., наприклад, методологію, описану в праці Патріції Гайнс, Гелен Конноллі та Лаури Дуран, [Створення стабільного майбутнього: торгівля людьми, участь та результати для дітей](#), ЕСПАТ УК, Університет Шеффілд Галлам, Університет Бедфордширу, Центр міжнародного правосуддя імені Гелени Кеннеді, жовтень 2022 р.

- осіб, які мають відповідну експертизу (досвід повинен визнаватися замість академічної та професійної кваліфікації, у випадках, коли останні відсутні або є неповними) (див. розділ 4).

У сукупності члени НКР повинні мати досвід, пов'язаний із різними формами торгівлі людьми щодо як дорослих, так і дітей. Щонайменше має бути забезпечене врахування випадків сексуальної експлуатації, трудової експлуатації та експлуатації у злочинній діяльності (останній аспект є надзвичайно важливим і не повинен залишатися поза увагою) (див. розділ 4.3.1). Члени НКР також повинні бути обізнані з питаннями торгівлі людьми з метою вилучення органів, усиновлення та примусового шлюбу. Вони повинні визнавати та враховувати поширені випадки «змішаної» та «послідовної» експлуатації в рамках торгівлі людьми,²⁶ а також бути обізнаними та в курсі сучасних методів і практик торгівлі людьми як в онлайн-, так і в офлайн-середовищі. Різноманітний склад НКР забезпечує багатовимірне розуміння проблеми торгівлі людьми та створює найкращі умови для роботи з урахуванням культурних особливостей, гендерно чутливого підходу та врахування пережитого травматичного досвіду.²⁷

3.2 Незалежність

НКР повинні функціонувати як повністю незалежні органи, автономні від уряду та будь-яких інших організацій або установ, яким вони мають надавати консультації.²⁸ Подібний підхід застосовується до інших призначених урядом інституцій, таких як незалежні національні доповідачі з питань торгівлі людьми (або аналогічні механізми). Тільки незалежний орган може надавати об'єктивні поради та рекомендації, вільні від впливу чи тиску з боку більших організацій, державних установ або політичних інтересів.

НКР повинна мати повноваження надавати державним органам рекомендації щодо законодавства, політики, протоколів і процедур у сфері протидії торгівлі людьми, а її висновки та рекомендації повинні належним чином розглядатися. Кожен член НКР бере участь у роботі ради на рівних засадах і має рівне право голосу, що унеможливорює прийняття рішень виключно керівництвом ради та забезпечує її незалежність від впливу інших суб'єктів процесу.

Члени НКР виступають від власного імені та здійснюють свої повноваження незалежно й неупереджено. Незалежний статус НКР та її членів не повинен зазнавати надмірного

²⁶ БДІПЛ, Національні механізми взаємодії, с. 37: «Торговці людьми будуть експлуатувати постраждалих осіб будь-яким можливим способом, щоби максимізувати свої прибутки. Дорослі та діти можуть бути об'єктом торгівлі людьми з метою змішаної експлуатації, а це означає, що вони одночасно зазнають більш ніж однієї форми експлуатації, або послідовної експлуатації, коли одна форма експлуатації змінюється іншою».

²⁷ Докладніше про застосування травмо-інформованого підходу див. Кейті Чакоян, Решам Сеті та Джессіка Сантос, *Практика застосування травмо-інформованого підходу: рекомендації для надавачів послуг постраждалим від торгівлі людьми*, Університет Брендейс, Школа соціальної політики та управління ім. Геллера, IERE, жовтень 2021 р.; див. також: Анджела Свіні та ін., *Керівні настанови від постраждалих щодо проведення оцінок психологічної терапії із застосуванням травмо-інформованого підходу*, *Health expect*, Грудень 2022 р.; 25(6): с. 2818-2827; та вебсайт Modern Slavery Core Outcome Set (MS-COS).

²⁸ При створенні консультативної ради або комітету особливо важливо забезпечити, щоб вони функціонували як незалежні органи, автономні від організації, уряду або суб'єкта, якому вони надають консультації. Це дозволяє їм надавати об'єктивні поради та рекомендації і захищає членів від впливу або тиску з боку більших організацій щодо ухвалення певних рішень, зміни пріоритетів чи послаблення рекомендацій. Ради або комітети повинні мати повноваження встановлювати власні внутрішні правила діяльності, протоколи та процедури, а також формувати поради та рекомендації як спільну позицію органу, де кожен член робить свій внесок, маючи рівні права участі та голосу. Також важливо, щоб організації чи уряди постійно оцінювали, аналізували та адаптували цей доробок, щоб забезпечити шанобливу і позитивну взаємодію з їхніми членами. Наприклад, вони повинні перевіряти, чи до членів ставляться саме як до групи експертів і чи жоден з них не викремлюється якимось чином.

впливу, адвокації чи лобіювання з боку урядових органів, МУО, ОГС чи інших груп або осіб із особливими інтересами.

3.3 Призначення членів НКР державою

Члени НКР повинні обіймати посади, на які їх офіційно призначає держава, що є офіційним визнанням їхньої ролі як старших радників. Це є ключовим фактором для статусу та сталого функціонування НКР, що гарантує її членам можливість виконувати свої обов'язки з належним рівнем повноважень. Окрім офіційного призначення членів НКР на їхні консультативні посади, держави повинні офіційно закріпити їхні незалежні повноваження та обов'язки, зокрема у технічному завданні (ТЗ) до їхніх трудових договорів.

- У деяких країнах члени НКР можуть працювати як державні службовці на умовах неповної зайнятості з еквівалентною оплатою для аналогічних посад з таким самим статусом і умовами праці.
- В інших країнах члени НКР можуть залучатися як незалежні консультанти з рівноцінною оплатою праці, аналогічним статусом та умовами праці.²⁹ (Див. Розділ 10)

3.4 Державне фінансування та ресурсне забезпечення

Рекомендований стандарт: Для виконання своїх повноважень НКР повинні бути інституціоналізованими, функціонально спроможними та стабільно стійкими. Тому їхню діяльність слід планувати, фінансувати та забезпечувати ресурсами за рахунок держави.

Держави повинні продемонструвати свою відданість підтримці діяльності НКР шляхом планування та виділення достатнього фінансування для забезпечення її безперервної роботи. Фінансування має здійснюватися за рахунок спеціальних державних бюджетів, призначених для забезпечення національної безпеки або протидії торгівлі людьми. На початковому етапі, коли державне фінансування може бути відсутнім або обмеженим, МУО та ОГС можуть брати участь у фінансуванні НКР. Водночас така практика не повинна тривати понад шість років.

Фінансування та ресурсне забезпечення НКР мають здійснюватися на постійній основі з гарантованими бюджетами щонайменше на дворічний період, що відповідає терміну повноважень кожного складу НКР, а також з прогнозуванням видатків на наступні два роки. Державні кошти для НКР повинні включати оплату праці її членів за виконання покладених функцій та відшкодування пов'язаних із діяльністю витрат протягом усього терміну (термінів) їх повноважень (див. 3.4.1), а також забезпечення належних умов для

²⁹ Закон про розширення прав і можливостей осіб, які уціліли від торгівлі людьми (22 U.S.C. § 7103b) яким утворено Консультативну раду США з питань торгівлі людьми.

проведення передбачених засідань (див. 3.4.3). Усі ресурси, виділені НКР, повинні регулярно переглядатися та коригуватися з урахуванням інфляції та змін вартості життя.

3.4.1 Оплата праці

Рекомендований стандарт: Усі члени НКР повинні мати офіційний контракт, в якому чітко викладені умови їхньої роботи, включаючи належну оплату праці за виконання всіх покладених функцій, а також порядок попереднього затвердження та відшкодування будь-яких обґрунтованих витрат, пов'язаних з роботою.

З огляду на функції та рекомендовану роль членів НКР, а також частоту засідань, оплата праці має здійснюватися за щонайменше 10–15 робочих днів на рік за ставкою, що відповідає рівню вищої дорадчої посади в державних органах або незалежних консультантів, які працюють за контрактом. Важливо забезпечити, щоб оплата праці охоплювала весь обсяг роботи, який доручається членам НКР. Виплати повинні здійснюватися своєчасно і без затримок у межах строків, передбачених договором, у тому числі у випадках залучення членів НКР до додаткової роботи, погодженої в усталеному порядку. Обґрунтовані витрати, пов'язані з виконанням покладених функцій, мають попередньо погоджуватися та оплачуватися заздалегідь,³⁰ а членам мають бути надані чіткі роз'яснення щодо того, як працює цей процес.

До оплачуваних видів діяльності повинні входити, зокрема:

- участь у чотирьох обов'язкових щоквартальних засіданнях НКР протягом року (тривалістю 1–2 дні кожне);
- участь у заходах, конференціях, засіданнях, брифінгах та консультаціях (онлайн або офлайн), включаючи перегляд друкованих матеріалів та публікацій, а також взаємодію з медіа;
- час, витрачений на ознайомлення/написання/редагування/перегляд електронної пошти, листів, звітів або інших документів у статусі члена НКР;
- усі зустрічі в рамках НМВ та/або Національної міжвідомчої координаційної робочої групи чи інших відповідних урядових інституцій, а також внесок у їхню роботу.

У разі доручення членам НКР роботи або участі у заходах поза рамками повноважень технічного завдання, така діяльність підлягає додатковій оплаті. Відповідні запити повинні надсилатися членам НКР у письмовій формі з чітким описом завдання, кількості необхідних днів і розміру винагороди.

³⁰ Неетично вимагати від лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб «позичати» власні кошти в будь-якій формі будь-якій організації, незалежно від їхніх особистих обставин. Такі випадки ніколи не повинні траплятися, а витрати мають бути попередньо затверджені та оплачені заздалегідь.

3.4.2 Витрати, пов'язані з виконанням робочих обов'язків

Членам НКР слід авансом відшкодовувати повну суму попередньо затверджених витрат, пов'язаних з виконанням робочих обов'язків. До таких витрат належать, зокрема:

- усі необхідні витрати на проїзд, включно з авіаперельотами, будь-які види громадського транспорту, у тому числі таксі, а також використання автомобіля та компенсації вартості пального для участі в обов'язкових засіданнях НКР або заходах, пов'язаних з НКР;
- добові витрати на харчування та інші дрібні витрати під час виконання обов'язків на будь-якому об'єкті поза місцем постійного проживання;
- витрати на альтернативний догляд за дітьми або відповідні послуги, якщо це необхідно для забезпечення участі членів в обов'язкових засіданнях та заходах НКР. Доступність таких заходів сприяє недопущенню дискримінації або несправедливого ставлення до батьків;
- покриття вартості будь-яких заходів або обладнання, які можуть знадобитися для забезпечення доступу для осіб з інвалідністю.

Організація поїздок

Організація поїздок повинна здійснюватися з урахуванням пережитого травматичного досвіду, беручи до уваги значні виклики, з якими можуть стикатися лідери та лідерки з-поміж уцілілих осіб під час подорожей.

Фінансування поїздок членів НКР для участі у заходах, пов'язаних з виконанням робочих обов'язків, повинно забезпечувати безпечні та комфортні умови подорожі, гарантуючи, що організаційні заходи враховують будь-які вразливості або труднощі, з якими можуть зіткнутися члени НКР.

Під час залучення кожного нового члена НКР важливо надати йому будь-яку інформацію щодо труднощів та викликів, з якими він може зіткнутися під час подорожі, щоб забезпечити максимально безпечний досвід.

Для членів НКР з інвалідністю необхідно заздалегідь організувати відповідні умови доступності.

Лідери та лідерки з-поміж уцілілих осіб можуть зіткнутися з певними труднощами під час подорожей, зокрема через проблеми, пов'язані із правовим статусом, відсутністю документів або вимогами щодо банківських рахунків. Такі труднощі слід вирішувати якомога ефективніше і без створення проблем для відповідного члена НКР.

Якщо член НКР має судимість, що є наслідком пережитої ситуації торгівлі людьми,³¹ яка обмежує можливості подорожей, держава повинна сприяти його міжнародним поїздкам для здійснення діяльності, пов'язаної з виконанням робочих обов'язків. Це можна забезпечити шляхом комунікації з Міністерством закордонних справ країни призначення або через листи підтримки чи вербальні ноти для подання заяв на візу. За необхідності у цих документах слід просити про скасування певних вимог в індивідуальному порядку. Наприклад, член НКР може не мати всіх необхідних документів, зокрема підтвердження наявності певного обсягу заощаджень на особистому банківському рахунку. (Див. розділ 4.3.1)

3.4.3 Забезпечення приміщень, засідань та обладнання НКР

НКР повинні бути забезпечені приміщеннями, обладнанням та організаційною підтримкою для проведення своїх засідань. Таке забезпечення має включати спеціально виділену конференц-залу для НКР, доступ до мережі Wi-Fi, а також IT-підтримку та технічне забезпечення засідань.³² Роль НКР є центральною складовою функцій уряду, тому її засідання повинні відбуватися в офіційному урядовому приміщенні, наприклад, у будівлі, де засідає національний парламент або здійснюється повсякденна робота уряду. У деяких державах це буде те саме місце, де проводяться засідання існуючих НМВ та/або Національної міжвідомчої координаційної робочої групи.

НКР також повинні мати можливість ініціювати окремі засідання або заходи в інших приміщеннях відповідно до встановленого порядку використання урядових приміщень. Крім того, має бути забезпечено безперешкодний доступ для осіб з інвалідністю, а також надано будь-яке обладнання для людей з інвалідністю або особливими потребами, пов'язаними зі станом здоров'я, хворобою чи травмою.³³

31 Надання правової допомоги та юридичне представництво є важливою складовою підтримки членів НКР, якщо вони мають судимості, що є наслідком пережитої торгівлі людьми і якщо така судимість потребує за обмеження доступу, скасування або анулювання.

32 Фасилітатори/-ки повинні переконатися, що всі члени мають належний доступ (включно з забезпеченням доступу для осіб з інвалідністю) до відповідних технологій та Інтернету, необхідних для дистанційної роботи. У разі потреби має надаватися відповідна підтримка.

33 БДІПЛ, Національні механізми взаємодії, с. 88, «12.4 Робота з постраждалими особами з інвалідністю».

4. Порядок проведення відбору членів НКР

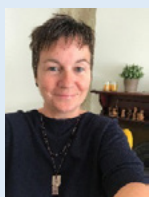
4.1 Огляд

Вкрай важливо ретельно підготувати процес підбору членів НКР. Технічні завдання та трудові угоди повинні бути заздалегідь підготовлені державним органом, відповідальним за проведення підбору кадрів.

До складу НКР повинно входити не менше трьох і не більше дванадцяти членів. Строк повноважень кожного члена має становити не менше двох років із можливістю продовження ще на два терміни. Членами НКР повинні бути повнолітні особи (віком понад 18 років), які є визнаними лідерами та лідерками з-поміж уцілілих осіб, – фахівцями, що мають особистий пережитий досвід торгівлі людьми.³⁴ Члени НКР офіційно призначаються державами як державні службовці на умовах неповної зайнятості або наймаються за контрактом як незалежні консультанти із забезпеченням відповідної оплати праці та умов. Рекомендується, щоб кандидати мали щонайменше п'ять років досвіду життя після виходу з ситуації торгівлі людьми,³⁵ а також мали надійну систему підтримки.³⁶ (Див. Розділ 4.3.2)

Інформацію про підбір кадрів до складу НКР слід поширювати якомога ширше, щоб якомога різноманітніше коло кандидатів дізналося про вакансії та мало можливість подати заявки. Для цього доцільно використовувати публічні оголошення, вебсайти урядових органів, міжурядових організацій та громадських організацій, а також усі форми комунікації через мережі уцілілих осіб і соціальні мережі. Важливо також розміщувати друковані оголошення, наприклад, у журналах та газетах, щоб охопити лідерів та лідерок з-поміж уцілілих, які мають обмежений доступ до мережі Інтернет. (Див. розділ 3.1)

Нижче наведено короткі біографічні довідки двох членкинь ISTAC для ілюстрації. Усі [біографії](#) членів ISTAC при БДІПЛ доступні на вебсайті БДІПЛ.

Джейн Ласондер (Велика Британія) є співзасновницею та членкинею робочої групи «Red Alert» – міждисциплінарної групи, створеної для підвищення обізнаності про сучасне рабство та торгівлю людьми. Джейн також є членом Міжпарламентської робочої групи з питань торгівлі людьми (ІТНТ). Вона є авторкою книги «Червона тривога: погляд зсередини на проституцію і торгівлю людьми» (Scholten Uitgeverij, перше видання, 2016 р.), а також фотографкою. Як уціліла особа від торгівлі дітьми, Джейн

34 Термін «фахівці/-чині» в цьому контексті стосується не лише освітньої кваліфікації та професійної підготовки, а й багаторічного досвіду роботи у сфері протидії торгівлі людьми та, можливо, в інших суміжних сферах.

35 Процес відновлення є суто індивідуальним і не має встановлених часових рамок. Водночас, щоб уцілілі особи достатньо мірою відновилися та підтримували рівень безпеки від ризиків повторної торгівлі людьми, необхідно щонайменше п'ять років після виходу з-під контролю торговців людьми. Це дає їм час, щоб розпочати та утвердитися у професійній діяльності та лідерстві серед уцілілих осіб, а також для формування власної мережі підтримки. Це також дає уцілілим час для доступу до чотирьох стовпів НМВ (або еквівалентної підтримки) та для завершення (або принаймні часткового завершення) їхньої участі в юридичних справах і процедурах. «Кожна людина потребує різного часу для відновлення. Час дозволяє уцілілим працювати над собою та набувати певного досвіду у становленні лідером» – Суамхірз Пірайно-Гузман.

36 Важливо встановити, чи має кожен кандидат власну відповідну мережу підтримки для виконання своєї роботи. Лідери та лідерки з-поміж уцілілих повинні усвідомлювати таку потребу, як і будь-який фахівець, що працює у сфері, де можливий контакт з травматичною інформацією та матеріалами. Деякі кандидати могли проходити терапевтичні програми або наразі отримують підтримку терапевта чи консультанта, тоді як інші можуть мати членів сім'ї, друзів та колег по роботі, на яких вони можуть покластися для підтримки у скрутні часи або коли вони перевантажені.

ділитися своїм досвідом з організаціями та групами, які зацікавлені у поглибленні своїх знань про сучасне рабство та торгівлю людьми, зокрема з дітьми шкільного віку, підлітками та студентами-медиками. Вона брала участь у роботі з питань торгівлі людьми та іншої тематики для Європейського парламенту, ООН, БДІПЛ, Всесвітньої організації охорони здоров'я та медіа.

Ітохан Окундайє (Фінляндія) – лідерка з-поміж уцілілих осіб від торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, правозахисниця, консультантка та активістка, яка працювала та займалася волонтерською діяльністю в низці організацій, що борються з торгівлею людьми. У 2018 році за ініціативою Окундайє неурядова організація «Finnish Women in Development» («Фінські жінки у розвитку») розпочала кампанію проти торгівлі людьми – «Toisenlaisia tarinoita» («Інші історії»). Кампанія підвищує обізнаність про торгівлю людьми та її вплив на суспільство через семінари та заходи, публічні виступи, інтерв'ю та збір коштів. Її автобіографія була опублікована у 2020 році. У 2022 році Окундайє заснувала неурядову організацію під назвою «Shinning Hope Foundation» для боротьби з торгівлею людьми в місті Бенін в Нігерії. Вона є членкинею Міжнародної мережі людей, які пережили сучасне рабство та торгівлю людьми, а також членкинею першого та другого складу ISTAC при БДІПЛ.

4.2 Посадові інструкції та вимоги до кандидатів у НКР

Ключове місце у підборі кадрів до складу НКР займають детальні посадові інструкції та перелік необхідних кваліфікацій. Під час розгляду кандидатур завжди слід враховувати пережитий досвід кандидата чи кандидатки та його чи її професійну експертизу у сфері лідерства серед осіб, які постраждали від насильства.

Кандидати до складу НКР повинні мати:

- щонайменше п'ять років досвіду роботи після виходу із ситуації торгівлі людьми;
- пережитий особистий досвід та професійні знання як лідерів та лідерок серед уцілілих осіб, що можуть враховуватися замість академічної та професійної кваліфікації.

4.3 Етичні підходи до пошуку лідерів та лідерок з-поміж уцілілих

Від кандидатів до складу НКР не слід вимагати наявності офіційного, юридичного та остаточного статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, особливо в країнах, де цей статус надається лише після завершення кримінального судового розгляду. Замість документального підтвердження такого статусу можуть прийматися листи підтримки від МУО, ОГС або надавачів послуг, а також інші матеріали, подані безпосередньо кандидатами.

Кандидатам до НКР не може бути відмовлено в участі у відборі через наявність судимості, якщо така судимість є прямим наслідком їхнього досвіду, пов'язаного з торгівлею людьми (див. розділ 4.3.1).

4.3.1 Застосування принципу звільнення від покарання³⁷

Рекомендований стандарт: Принцип звільнення від покарання має дотримуватися протягом усього процесу підбору кадрів та терміну повноважень членів НКР. Слід чітко та однозначно обумовити, що жоден кандидат не може бути поставлений у менш сприятливе становище або виключений з процесу відбору до складу НКР через наявність судимості чи будь-яких інших обставин або обмежень, що є наслідком його або її перенесеного досвіду торгівлі людьми.

Кандидатам до складу НКР має бути зрозуміло, що вони можуть без побоювання наслідків заявляти про будь-які попередні судимості чи інші обставини. Успішним кандидатам слід забезпечити безоплатну правову допомогу та представництво з метою сприяння скасуванню або анулюванню судимостей, які є наслідком їх перебування у ситуації торгівлі людьми.³⁸

Принцип звільнення від покарання має дотримуватися протягом усього процесу набору членів НКР, як це рекомендовано в Принципі 6 практичного довідника БДІПЛ з національних механізмів взаємодії.³⁹ Необхідно чітко та однозначно обумовити, що жоден кандидат/ка не може опинитися у невідгідному становищі або бути виключеним з процесу відбору до складу НКР через наявність судимості чи будь-яких інших обставин або обмежень, що є наслідком (тобто пов'язаними з) його або її перебування в ситуації торгівлі людьми. Конкурсна комісія, відповідний державний орган, відповідальний за проведення відбору, а також інші адміністративні органи повинні усвідомлювати, що цей виняток застосовується до будь-якого кандидата, якого конкурсна комісія відбирає для подальшої співбесіди або призначення.

4.3.2 Травмо-інформовані співбесіди з кандидатами

Кандидати до складу НКР, яких відібрано для співбесіди, запрошуються на індивідуальну співбесіду з конкурсною комісією у складі не більше трьох осіб. До складу комісії повинні входити голова або координатор НКР, консультант/ка-лідер/ка з-поміж уцілілих осіб, а також представник ОГС чи МУО (див. розділ 7.3). Такі невеликі за складом комісії для проведення співбесіди створюють для кандидата менш напружену атмосферу та дає змогу членам комісії краще познайомитися з кандидатом. Тривалість співбесіди не повинна перевищувати однієї години, а питання слід надіслати кандидатам у письмовій формі заздалегідь, щоб вони могли підготуватися.

Співбесіди повинні проводитися із застосуванням травмо-інформованого підходу та уникаючи акцентування уваги на особистій історії уцілілої від торгівлі людьми особи.

37 Звільнення від покарання є зобов'язанням держав згідно з Палермським протоколом щодо встановлення процедур, які звільняють осіб, що постраждали від торгівлі людьми від покарання або переслідування за протиправні дії, вчинені ними як прямий наслідок їхнього становища як осіб, що постраждали від торгівлі людьми, або у випадках, коли їх примушували вчиняти такі протиправні дії.

38 БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 227–229, «16.21 Ретроспективні дії для осіб, що постраждали від торгівлі людьми, помилково засуджених за кримінальні злочини».

39 Там само.

Враховуючи, що метою є створення ради лідерів/-ок з-поміж уцілілих, які можуть використовувати свої навички та досвід для захисту прав постраждалих від торгівлі людьми на урядовому рівні, співбесіда має зосередитися на навичках, досвіді та знаннях кандидатів, надаючи їм можливість продемонструвати свою роботу на конкретних прикладах.

Успішними кандидатами стануть лідери та лідерки з-поміж уцілілих осіб та ініціатори змін, які довели свою здатність ефективно працювати у різноманітному за складом колективі. Доцільно також врахувати, чи мають кандидати ширший спектр знань та професійних зв'язків у сфері протидії торгівлі людьми, зокрема розуміння різних форм експлуатації в рамках торгівлі людьми та взаємодію з ширшим міжнародним рухом протидії торгівлі людьми. Деякі кандидати можуть відбиратися як асоційовані члени НКР або бути включені до переліку незалежних консультантів для надання експертної підтримки за окремими напрямками роботи НКР.

Важливо встановити, чи має кожен кандидат власну відповідну мережу підтримки для виконання своєї роботи. Лідери та лідерки з-поміж уцілілих повинні вміти визначити, чи відповідає кандидат цій вимозі, так само як і будь-який фахівець/фахівчиня, що працює у сфері, де можливий контакт з травматичною інформацією та матеріалами. Деякі кандидати могли проходити терапевтичні програми або наразі отримують підтримку терапевта чи психолога, тоді як інші можуть мати членів сім'ї, друзів та колег по роботі, на яких вони можуть покластися для підтримки у скрутні часи. Наявність особистої мережі підтримки, усвідомлення її необхідності та готовність відкрито обговорювати це питання з конкурсною комісією допомагають визначити придатність кандидата/-ки до вступу до складу НКР.

Процедури надання зворотного зв'язку кандидатам, які не пройшли відбір, мають відповідати найвищим етичним стандартам та меті НКР щодо підтримання довгострокових відносин із лідерами та лідерками з-поміж уцілілих осіб та спільнотами потерпілих. Про це слід повідомити в письмовій формі, запропонувавши телефонну розмову або онлайн-зустріч для пояснення рішення. Важливо надавати конструктивний зворотний зв'язок, заохочувати кандидатів ставити запитання та пояснювати, що всі рішення приймаються з урахуванням необхідності створення збалансованого складу членів НКР, а не лише на підставі індивідуальних результатів співбесіди. Усі кандидати, запрошені на співбесіду, стануть цінними контактами для НКР, тому їх слід запитати, чи дозволять вони НКР зберегти їхні контактні дані для можливого залучення як асоційованих членів або консультантів. Крім того, їм можуть бути запропоновані інші форми участі у діяльності НКР.

4.3.3 Процедури безпекової перевірки підвищеної чутливості

Процес підбору кадрів до складу НКР, хоча й передбачає високий рівень відбору, має бути адаптований до конкретних вимог щодо залучення лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб. Будь-яка консультативна роль влади при уряді може передбачати проведення процедури перевірки, проте для членів НКР така перевірка повинна здійснюватися з особливою делікатністю, щоб процес був якомога менш інвазивним. Кандидатам до складу НКР слід надати повне пояснення причин перевірки, того, що передбачає цей процес, а також надати можливість ставити запитання щодо нього на відповідному етапі процесу. Перевірка не повинна розпочинатися без попередньої, повної та інформованої згоди кандидата/ки.

Під час співбесіди з метою забезпечення безпеки кандидатів та всіх членів НКР конкурсна комісія повинна переконатися, що кандидати подають заявки добровільно та незалежно без неправомірного впливу з боку інших осіб, зокрема осіб, причетних до торгівлі людьми, або мережі торгівлі людьми. Якщо на будь-якому етапі конкурсного відбору або терміну повноважень члена/членкині НКР з'являються докази того, що на нього/неї чинять неправомірний вплив інші особи, зокрема особи, причетні до торгівлі людьми, або мережі торгівлі людьми, і що він/вона не діє незалежно, йому/їй слід надати необхідну допомогу, підтримку та захист, одночасно призупинивши його/її участь у роботі в НКР з метою захисту, як його/її самого/ї, так і інших членів/членкинь.

5. Порядок введення на посаду членів НКР

Процес введення на посаду до НКР повинен включати такі процедури:

5.1 Вступний інструктаж

Члени ради мають отримати вичерпну та детальну інформацію щодо всіх аспектів діяльності НКР. Їм слід надати довідник (у доступних форматах для членів з інвалідністю та іншими обмеженнями), що містить інформацію про повноваження відповідних державних установ та контактні дані. Члени НКР повинні мати чітке уявлення про структуру державних органів та сфери компетенції місцевих органів влади для розуміння інституційного механізму протидії торгівлі людьми. Крім того, їм слід надавати ту саму загальну інформацію, яку отримують усі працівники державних органів.

Члени НКР вступають на посаду як фахівці зі значним досвідом. Водночас не слід припускати, що новопризначені члени мають однаковий досвід або спільне бачення того, як сформувати єдиний орган. Як і будь-якій новоствореній професійній структурі, членам НКР потрібно буде познайомитися один з одним, пройти спільне навчання та дізнатися про НКР, її функції та взаємодію з національним урядом і його установами, щоб почати формулювати свої відповіді як згуртований орган. Процедури, політики та правила НКР повинні бути чітко викладені та обговорені. Також мають бути організовані зустрічі з представниками відповідних державних установ.

5.2 Угода та підписання технічного завдання НКР

В ідеалі повноваження НКР мають бути закріплені в національному законодавчому акті (див. розділ 7.2). Водночас більш детальні правила щодо процедур (такі як призначення голови та заступника голови, частота засідань НКР та внутрішні процедури голосування тощо) мають бути розроблені та врегульовані у технічному завданні або регламенті НКР, які мають бути прийняті або погоджені урядом.

На етапі введення на посаду та вступного навчання членів НКР її мандат має бути детально роз'яснений та обговорений. Це вимагає досягнення консенсусу щодо більш детальних цілей і результатів, а також щодо очікуваної поведінки та зобов'язань членів. Технічне завдання має бути обговорене, доопрацьоване, узгоджене та підписане кожним членом НКР.

Документи, що регулюють діяльність НКР, повинні включати, зокрема:

- політику забезпечення конфіденційності НКР;
- політику професійної поведінки, зокрема щодо знущань, сексуальних домагань, дискримінації тощо;
- стандартні операційні процедури (СОПи);
- процедури відставки або заміни членів;

- політика розгляду скарг та механізм незалежного нагляду;⁴⁰
- етичний кодекс поведінки для лідерів та лідерок серед уцілілих осіб.

5.3 Висунення кандидатур на посади голови та заступника/-ці голови

Обрання голови та заступника/-ці голови повинно ґрунтуватися на багаторічному досвіді лідерства в національній спільноті постраждалих та у сфері протидії торгівлі людьми, перевірених здатності до командної роботи, а також на стилі спілкування, що враховує травматичний досвід, та можливості приділяти достатньо часу виконанню відповідних обов'язків. Під час вступного періоду кандидати на посади голови та заступника/-ці голови повинні представити іншим членам свій професійний досвід та бачення цілей діяльності НКР на наступний період, а також пояснити, чому вони бажають бути висунутими на ці посади. Голова та заступник/-ця голови обираються членами НКР шляхом таємного голосування більшістю голосів. Під час співбесіди важливо з'ясувати, чи можуть кандидати, які бажають висунути свою кандидатуру на посади голови та заступника голови, реально виконувати додаткові обов'язки та витратити на це час. Голову та заступника голови необхідно обрати під час першого обов'язкового засідання НКР, про що слід повідомити НМВ та/або Національну міжвідомчу координаційну робочу групу.

Якщо члени НКР не можуть ухвалити рішення більшістю голосів, вирішальний голос має координатор НМВ або голова Національної міжвідомчої координаційної робочої групи.

⁴⁰ Політика розгляду скарг та механізм незалежного нагляду застосовуватимуться до будь-яких питань, пов'язаних із політикою професійної поведінки, зокрема щодо знущань, сексуальних домагань, дискримінації тощо.

6. Функціонування НКР

Діяльність НКР має ґрунтуватися на правах людини, бути орієнтованою на постраждалих та уцілілих осіб, застосовувати гендерно чутливий та травмо-інформований підхід у всіх аспектах її роботи, забезпечуючи рівність і участь усіх членів НКР.

З метою захисту членів НКР від будь-яких проявів неналежної поведінки важливо мати політику розгляду скарг та механізм незалежного нагляду (див. розділ 6.5.2), через які члени можуть надавати зворотний зв'язок і подавати скарги.

6.1 Структура

Особисті зустрічі в головній урядовій будівлі має вирішальне значення для згуртованості, стабільності та політичного імпульсу НКР.

Хоча члени НКР часто можуть працювати дистанційно та в режимі онлайн, вони повинні збиратися особисто у цьому місці принаймні три-чотири рази на рік, а також у разі потреби мати можливість проводити зустрічі та налагоджувати контакти з урядовими відомствами. Зустрічі повинні проводитися під головуванням голови НКР за підтримки заступника голови та тривати один-два дні з відповідними перервами. Участь членів НКР у засіданнях має оплачуватися разом із відшкодуванням будь-яких попередньо затверджених витрат, пов'язаних із виконанням посадових обов'язків.

Члени НКР повинні мати доступ до необхідних технічних та адміністративних ресурсів та підтримки для проведення дистанційних засідань, зустрічей у форматі онлайн та індивідуальних зустрічей.

6.2 Звітність та публікації

НКР має бути зобов'язана щорічно подавати звіти для забезпечення надійної оцінки свого прогресу та гарантувати стале й належне визнання. Ця вимога має бути закріплена в законодавчих або нормативних настановах або рамках НМВ (див. розділ 7.3) і включати щонайменше:

- щорічний звіт НКР, що містить інформацію про щоквартальні засідання, діяльність та результати роботи, і вміст якого може використовуватися міжнародними інституціями, які здійснюють моніторинг протидії торгівлею людьми, зокрема Радою Європи, GRETA або Державним департаментом США у його щорічному звіті про торгівлю людьми (TIP);
- стратегічний документ НКР, який оновлюється кожні два роки, та визначає цілі, пріоритетні напрямки і очікувані результати діяльності на термін повноважень складу НКР;
- звіти про виконання завдань, доручених НКР національним механізмом взаємодії (НМВ) та/або Національною міжвідомчою координаційною робочою групою чи іншими урядовими установами;

- робота над та/або 4-річний огляд внутрішніх показників виявлення фактів торгівлі людьми, розроблених з урахуванням інформації від постраждалих осіб.

6.3 Навчання та розвиток навичок

Члени НКР мають проходити безперервне навчання: зовнішнє, внутрішнє, а також навчання з питань державного управління та його функціонування і того, як воно структуровано у сфері протидії торгівлі людьми. Хоча вступне навчання доцільно проводити очно, окремі навчальні заходи можуть організовуватися дистанційно.⁴¹

Для новопризначених членів НКР слід охопити такі тематичні модулі:

- Модуль 1 Міжвідомча координаційна робоча група та мандат НКР;
- Модуль 2 Лідерство постраждалих осіб та НКР;
- Модуль 3 Розвиток лідерських навичок;
- Модуль 4 Травмо-інформована робота та самодопомога;
- Модуль 5 Травмо-інформована робота та турбота про інших;
- Модуль 6 Національна правова база;
- Модуль 7 Функціонування органів державної влади;
- Модуль 8 Рамка національного механізму взаємодії (перенаправлення);
- Модуль 9 Адвокація та комунікація.

Додаткову цінність можуть становити спеціалізовані професійні навчальні програми та консультації, а також взаємодія з ISTAC та іншими НКР, що функціонують в інших країнах.

6.4 Травмо-інформоване робоче середовище

Рекомендований стандарт: Члени НКР та інші фахівці, які співпрацюють з НКР, мають проходити навчання з травмо-інформованих методів комунікації та поведінки, а також із формування травмо-інформованого середовища. Уся комунікація з уцілілими та лідерами/лідерками з їх числа, повинна здійснюватися на основі травмо-інформованого, гендерно чутливого та культурно відповідного підходу.

⁴¹ Наприклад, див. Електронний навчальний курс БДІПЛ «Нарощування потенціалу лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб», 2023 р.

У *Посібнику БДІПЛ «Національні механізми взаємодії» та Керівних настановах БДІПЛ щодо національних механізмів взаємодії та реагування на торгівлю людьми з урахуванням травматичного досвіду* пояснюється необхідність створення травмо-інформованих середовищ та методів роботи, у всіх контекстах, до яких залучені уцілілі та лідери/-ки з їх числа.

НКТ повинні забезпечувати середовище, яке з самого початку і протягом усього періоду роботи є таким, що враховує травматичний досвід, ґрунтується на повазі, гендерно чутливому підході та культурній різноманітності. Члени та членкині повинні відчувати, що їх однаково чують і цінують як професіоналів, а також мати можливість отримати додаткову підтримку, якщо вона їм знадобиться.

- Усі особи, які беруть участь у керівництві, сприянні, організації або адмініструванні професійних рад лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб, повинні мати належні знання про ризики, з якими стикаються постраждалі особи, а також про вразливості в їхньому житті та обставинах, які можуть зберігатися тривалий час того, як вони вийшли з-під прямого контролю з боку торговців людьми.
- Фахівці, які безпосередньо співпрацюють з НКТ та сприяють її діяльності, мають пройти навчання з травмо-інформованих методів роботи.
- Жоден фахівець не повинен працювати з НКТ одноосібно, незалежно від рівня його знань і досвіду. У будь-який момент часу в роботі має бути задіяно щонайменше двоє фахівців, щоб надавати належну підтримку та допомогу членам НКТ, а також спільно виконувати всі завдання. Принаймні один із фахівців, які безпосередньо працюють з НКТ, повинен мати значний підтверджений досвід роботи з постраждалими особами у груповому форматі.
- Членам НКТ має бути надано доступ до конфіденційної, клінічної або душпастирської супервізії та підтримки, де це необхідно.⁴² Усім членам має бути зрозуміло, що супервізія, яку забезпечує НКТ, не може замінити індивідуальну мережу підтримки кожного члена, визначену у процесі їх відбору (див. розділ 4.3.2). Така супервізія покликана забезпечити належне реагування на будь-які вразливості чи можливі труднощі з метою забезпечення добробуту та безпеки членів НКТ під час виконання ними робочих обов'язків. У разі виникнення будь-яких безпосередніх ризиків для членів НКТ повинні застосовуватися відповідні процедури захисту.

Безпечна та стала діяльність НКТ ґрунтується на травмо-інформованому підході

Торгівля людьми є дуже специфічним злочином, що має особливий вплив на життя осіб, які постраждали від неї. Тому НКТ потребують постійного залучення фахівців, які мають безпосередній практичний досвід у сфері протидії торгівлі людьми, здатних забезпечити гнучке, професійне та чутливе реагування на будь-які труднощі, що можуть виникнути.

⁴² БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 82, Розділ 11, «Пастирська підтримка та нагляд для всіх фахівців, які працюють з особами, постраждалими від торгівлі людьми».

Надзвичайно важливо, щоб усі фасилітатори/-ки усвідомлювали травматичний вплив торгівлі людьми та уникали інцидентів або контакту з матеріалами, які можуть спричинити повторну травматизацію чи емоційні переживання. Задля безпеки та комфорту всіх присутніх необхідно уникати ситуацій чи дискусій, під час яких члени/членкині НКР відчують тиск чи потребу детально описувати свої особисті травматичні історії для пояснення чи підтвердження своїх поглядів.

Якщо члени/членкині НКР бажають поділитися окремими аспектами свого минулого досвіду у зв'язку з виконанням конкретного завдання або питання, вони можуть надати письмові або аудіовізуальні матеріали, які вже використовувалися ними у професійній діяльності. Тоді інші члени мають можливість самостійно вирішити, чи бажають вони ознайомитися з ними. Такий підхід сприяє формуванню травмо-інформованого середовища і водночас підкреслює, що цінною є саме професійна експертиза членів НКР як лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб, а не їхні особисті історії. Під час проведення навчальних заходів з питань торгівлі людьми також рекомендується уникати використання візуальних матеріалів, які є травматичними або такими, що спричиняють емоційні переживання.

6.5 Використання та право власності на інформацію та матеріали лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб

Авторські права на будь-які фотографічні чи інші зображення, біографічні відомості та історії участі у ситуаціях торгівлі людьми, творчі роботи, аудіо- та відеоматеріали у всіх випадках повинні розглядатися як такі, що належать членам НКР, яких вони стосуються або чийми авторами, розробниками чи розповсюджувачами вони є. Такі матеріали не можна повторно використовувати, запозичувати чи поширювати в будь-який спосіб без явної та інформованої згоди окремого члена/членкині НКР. Біографічна інформація та візуальні/фотографічні зображення кожного члена/членкині повинні використовуватися лише для конкретних цілей, пов'язаних з НКР, та лише за їхньою явною, письмовою згодою.

Створити та підтримувати травмо-інформоване середовище можна за допомогою таких елементів вступного навчання:

- знайомство та командні вправи;
- організаційні питання та узгоджений кодекс поведінки;
- практики самодопомоги, включаючи перерви для самостійного відновлення;
- травмо-інформовані методи роботи та комунікації;
- культурна узгодженість;⁴³

⁴³ Там само, с. 77, розділ 9.3: «Культура — це інтегрована модель людської поведінки, яка включає, але не обмежується наступним: мислення, спілкування, мову, вірування, цінності, практики, звичаї, чемність, ритуали, способи взаємодії, ролі, відносини та очікувану поведінку расової, етнічної, релігійної, соціальної чи політичної групи; здатність передавати вищезазначене наступним поколінням; вона динамічна за своєю природою».

- усвідомлення різноманітності досвіду, освітнього рівня, здібностей та поглядів;
- безпечна поведінка в онлайн- та офлайн-середовищі (включно з будь-якими ризиками, що виникають у зв'язку з публічною діяльністю НКР).

Див.: Електронний навчальний курс БДІПЛ «Нарощування потенціалу лідерів та лідерок з числа осіб, які постраждали від торгівлі людьми» (2023 р.)

6.5.1 Наставництво

Система наставництва або «партнерської підтримки» є корисною з огляду на долучення нових членів до НКР та завершення участі інших. Під час процесу введення на посаду можна об'єднати окремих членів з іншими, наприклад, з колишніми членами НКР або членами ISTAC, а також з представниками державних установ, щоб у них була людина, до якої вони можуть звернутися для отримання професійних порад чи інформації.

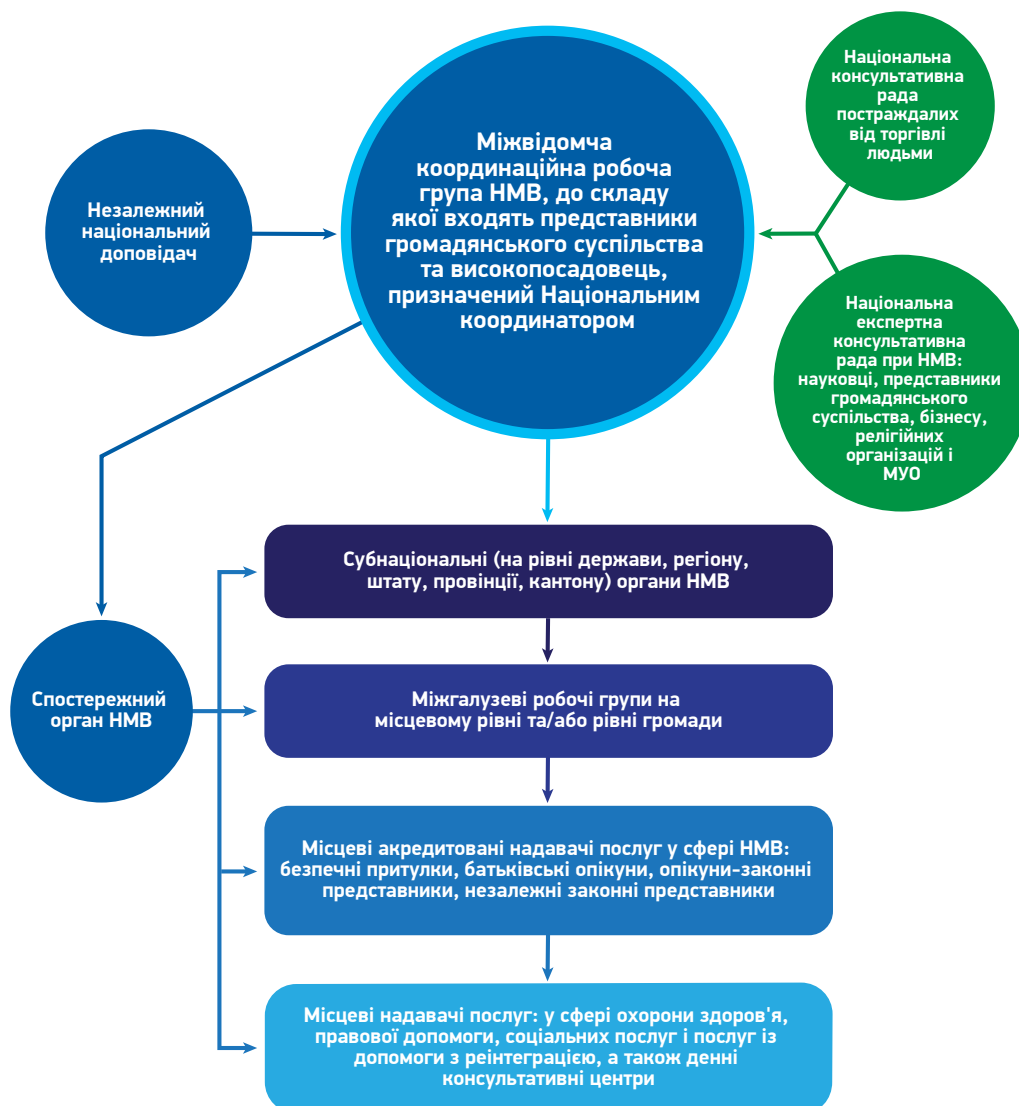
6.5.2 Механізм розгляду скарг та незалежного нагляду НКР

Рекомендований стандарт: НКР повинні мати політику розгляду скарг і механізм незалежного нагляду. Вони застосовуються до всіх питань, пов'язаних із дотриманням стандартів професійної поведінки, зокрема щодо знущань, сексуальних домагань, дискримінації тощо.

Щоб захистити членів НКР від будь-яких проявів неналежної поведінки, важливо мати політику розгляду скарг та механізм незалежного нагляду, за допомогою яких члени можуть надавати зворотний зв'язок і подавати скарги. Усі професійні колективи стикаються з ризиком погіршення атмосфери та цькування, що підриває їхню мету та ефективність. Однак під час роботи з будь-яким професійним колективом, до складу якого входять особи, які уціліли від тяжких злочинів, існує особлива відповідальність та обов'язок дбати про їхню безпеку.

Крім того, слід серйозно ставитися до стигматизуючих висловлювань та погроз, спрямованих проти членів НКР, як безпосередньо, так і через Інтернет чи соціальні мережі. Для реагування на такі випадки слід вживати негайних заходів, дотримуючись державних процедур захисту та гарантуючи безпеку членів НКР.

7. НКР як основний компонент національних механізмів взаємодії (перенаправлення)

Джерело: БДІПЛ, Національні механізми взаємодії

7.1 Загальний огляд

У кожній державі-учасниці ОБСЄ НКР повинні функціонувати як основний компонент створеного, стабільного та дієвого національного механізму взаємодії (перенаправлення) (НМВ). Водночас розбудова НМВ в державах-учасницях відбувається різними темпами, а тому відсутність повністю функціонального НМВ в державі не повинна бути підставою для відкладення створення чи формування НКР. Як ключовий компонент НМВ, створення НКР може сприяти діяльності державних органів із розвитку або зміцнення НМВ. НКР може надавати експертну підтримку щодо становлення НМВ, що враховує потреби постраждалих, а також щодо надання послуг і процедур, навчання та підвищення обізнаності залучених сторін, а також щодо дотримання високих стандартів первинної допомоги постраждалим та уцілілим особам. Держави-учасниці ОБСЄ також можуть звертатися до БДІПЛ із запитами на підтримку щодо розробки НМВ.

У рамках НМВ НКР співпрацює з Міжвідомчою координаційною робочою групою НМВ, яку очолює координатор НМВ, та надає їй консультативну й експертну підтримку. У всіх випадках, коли НМВ ще не є повністю функціональним, НКР має співпрацювати з національним урядовим міжвідомчим органом з протидії торгівлі людьми та його керівництвом, надаючи консультації і рекомендації.

7.2 Мандат НКР

Повноваження НКР повинні визначатися національним законодавством, нормативно-правовими актами або, як мінімум, концептуальними засадами політики НМВ. При формулюванні повноважень слід передбачити проведення консультацій та надання експертних висновків і рекомендацій НМВ або Національній міжвідомчій координаційній робочій групі, зокрема щодо:

- законодавства, нормативно-правового регулювання та державної політики;
- національної стратегії у сфері протидії торгівлі людьми та національних планів дій (НПД);⁴⁴
- розроблення та реалізація державної політики, у тому числі щодо НМВ;
- функціонування НМВ;
- політика щодо лідерства та залучення осіб, які уціліли від торгівлі людьми, включаючи національні та міжнародні партнерства, очолювані такими особами та засновані на їхньому досвіді;
- визначення засад взаємодії між НКР та НМВ або Національною міжвідомчою координаційною робочою групою.⁴⁵

Під час визначення мандату НКР та її місця в системі державного управління кожна держава повинна виходити з центральної ролі НКР у реалізації державного підходу до протидії торгівлі людьми, заснованого на правах людини, орієнтованого на постраждалих та уцілілих осіб, гендерно чутливого й травмо-інформованого.

7.3 Створення НКР у рамках НМВ: обов'язки та відповідальність

Голова Національної міжвідомчої координаційної робочої групи або координатор НМВ повинен забезпечити створення НКР, налагодивши чітку взаємодію з іншими державними органами, а також сприяння та підтримку НКР з боку державних інституцій.

⁴⁴ БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 377. Національний план дій — це «визначені урядом цілі та політики держави, які ідентифікують і усувають основні перешкоди для заохочення і захисту прав людини, а у випадку торгівлі людьми - її запобігання, припинення і покарання за неї. Ефективний національний план дій визначає пріоритети, ґрунтується на всебічних дослідженнях і містить конкретні адміністративні, законодавчі, політичні та культурні заходи для вирішення відповідних питань».

⁴⁵ Зокрема, але не виключно, представники органів державної влади, відповідальних за питання внутрішньої безпеки, закордонних справ, юстиції, оборони, охорони здоров'я, соціального захисту, зайнятості, сільського господарства, економіки, транспорту, внутрішніх справ, освіти тощо.

Для забезпечення створення та безперервного функціонування НКР слід визначити дві координуючі ролі:

- **Координатор/-ка НКР (КНКР)** для забезпечення координації та зв'язку з кадровими службами та всіма відповідними урядовими установами. До обов'язків КНКР належать вступний інструктаж та навчання представників НМВ та/або Національної міжвідомчої координаційної робочої групи щодо підходів, заснованих на правах людини, орієнтованих на постраждалих та уцілілих осіб, гендерно чутливих і травмо-інформованих, а також щодо етичного залучення постраждалих осіб та культурної узгодженості.
- Незалежний **консультант-лідер/-ка серед уцілілих від торгівлі людьми**. Такою особою може бути, наприклад, член ISTAC. Вона повинна мати професійний досвід роботи в урядових або виконавчих органах та зв'язки з широким колом лідерів/-ок з числа постраждалих. Призначення цієї особи може здійснюватися за сприяння БДІПЛ, МУО або ОГС, а також держави. Умови залучення мають визначатися контрактом, який містить відповідні умови та розмір винагороди. Виконання цієї функції повинно завершитися з моменту запуску діяльності НКР або, за наявності ресурсів і на прохання НКР, після першого року її діяльності.

Координатор/-ка НКР та **консультант-лідер/-ка з-поміж уцілілих** повинні співпрацювати з самого початку процесу створення НКР, для забезпечення належного та ефективного виконання всіх аспектів планування, відбору членів та координації, зокрема щодо таких ключових завдань:

- створення НКР;
- розроблення положення про НКР (технічного завдання), включаючи процес відбору, склад НКР, термін повноважень членів та мандат;
- визначення механізму відбору для призначення голови та заступника голови НКР (див. розділ 5.3).
- забезпечення виконання державними органами, відповідальними за бюджет, обов'язку щодо виплати членам НКР належної винагороди за їхню роботу, а також попереднього погодження та відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням ними своїх робочих обов'язків;⁴⁶
- підготовки звітів та оприлюднення результатів діяльності;
- розроблення політики розгляду скарг та механізму незалежного нагляду (див. Розділ 6.5.2).

⁴⁶ Вкрай важливо, щоб залучення лідерів та лідерок з-поміж уцілілих осіб виключало будь-які прояви експлуатації. Хоча передусім недопущення експлуатації передбачає належну професійну винагороду за всю виконану роботу, воно також вимагає, щоб кошти або інші ресурси, необхідні для покриття пов'язаних витрат, ніколи не «позичалися» у таких осіб. Відповідні витрати повинні відшкодовуватися у прозорий та простий спосіб і, за можливості, оплачуватися заздалегідь.

8. Функціонування НКР в рамках НМВ

8.1 Міжвідомча координаційна робоча група НМВ

План дій ОБСЄ з протидії торгівлі людьми рекомендує державам-учасницям «пов'язати діяльність НМВ з діяльністю міжвідомчих органів, національних координаторів, неурядових організацій та інших відповідних національних інституцій для формування міжсекторальної та мультидисциплінарної команди, здатної розробляти політику з протидії торгівлі людьми та здійснювати моніторинг її реалізації». Тому в рамках кожного НМВ доцільно створити **Міжвідомчу координаційну робочу групу НМВ**, яка сприятиме координації діяльності та ресурсному забезпеченню НМВ у межах своїх відповідних повноважень.

До завдань **Міжвідомчої координаційної робочої групи НМВ** належать участь у розробці національних, регіональних і міжнародних політик і стратегій у сфері протидії торгівлі людьми, а також вдосконалення координації та узгодженості дій між усіма суб'єктами НМВ. **Національні координатори** також можуть здійснювати діяльність на регіональному та місцевому рівнях з метою моніторингу та підтримки місцевих команд та мереж НМВ.⁴⁷

8.2 Національний координатор НМВ

Національний координатор НМВ (або інший аналогічний **механізм**) є уповноваженим державним органом, який виконує функції центрального координування НМВ. Він очолює **Міжвідомчу координаційну робочу групу НМВ**⁴⁸ та відповідає за координацію виконання усієї діяльності, пов'язаної з реалізацією НМВ, та за звітування безпосередньо перед урядом.

8.3 Незалежні національні доповідачі

Роль **незалежних національних доповідачів** з питань торгівлі людьми (або аналогічних механізмів) також має безпосереднє відношення до **НМВ**. Вони відповідають за моніторинг реалізації національної політики у сфері протидії торгівлі людьми, здійснюють звітування про результати та надають допомогу з розробки національних і міжнародних політик та стратегій, пов'язаних із протидією торгівлі людьми. **Незалежні національні доповідачі** можуть звертатися до НКР для отримання консультацій щодо законодавства та політики, а також для підготовки своїх щорічних звітів.

⁴⁷ Див. БДІПЛ, *Національні механізми взаємодії*, с. 31–32; а також див. *Рішення Постійної Ради ОБСЄ № 557* «Щодо плану дій з протидії торгівлі людьми», 24 липня 2003 р., с. 14; див. *Директива 2011/36/ЄС Європейського парламенту та Ради* «Щодо попередження та боротьби із торгівлею людьми та захисту її постраждалих» від 5 квітня 2011 р., що замінює Рамкове рішення Ради 2002/629/JHA.

⁴⁸ План дій ОБСЄ з протидії торгівлі людьми рекомендує державам-учасницям «пов'язати діяльність НМВ з діяльністю міжвідомчих органів, національних координаторів, неурядових організацій та інших відповідних національних інституцій для формування міжсекторальної та мультидисциплінарної команди, здатної розробляти політику з протидії торгівлі людьми та здійснювати моніторинг її реалізації».

8.4 Національні субрегіональні підгрупи НКР

Робота субнаціональних та місцевих команд і мереж НМВ може бути значно посилена шляхом створення місцевих підгруп НКР, які забезпечують залучення та представництво постраждалих осіб по всій країні, що сприяє роботі НКР загалом.

Як зазначається у *Посібнику «Національні механізми взаємодії»*, «міжвідомчі фахівці оперативного реагування, які пройшли відповідне навчання, та інші фахівці, що працюють у рамках субнаціональних і місцевих команд і мереж НМВ, можуть бути високоефективними в ідентифікації постраждалих осіб і наданні послуг НМВ. Їхня перевага – це знання закономірностей торгівлі людьми в певній місцевості та інформоване розуміння місцевих ресурсів і спроможності. Вони також можуть долучатися до проведення роз'яснювальної роботи в межах місцевих громад. Мобільні команди – найбільш ефективні, оскільки члени команд можуть подорожувати для ідентифікації осіб, які постраждали від торгівлі людьми, де би вони не знаходились».⁴⁹

Повноваження, структура та склад субнаціональних і місцевих груп і мереж відрізняються в різних країнах і місцевостях. Однак вони мають включати щонайменше регіональних координаторів НМВ, представників місцевих правоохоронних органів, муніципальних/ місцевих органів влади та рад, державних служб, соціальних служб, служб і фахівців у сфері охорони здоров'я, організацій, що протидіють торгівлі людьми, та інших НУО, що працюють у цій сфері, а також лідери та лідерки з-поміж уцілілих осіб та/або місцеві представники НКР.

8.5 Підтримка створення НКР з боку ISTAC

Члени ISTAC можуть брати участь у роботі НКР у дорадчій ролі, наприклад, як незалежні **консультанти-лідери/-ки з-поміж уцілілих осіб**. У деяких випадках члени НКР можуть одночасно бути членами ISTAC та надавати свій національний експертний досвід для подальшого розвитку міжнародних зусиль із залучення осіб, які постраждали від торгівлі людьми. У будь-якому випадку, якщо особа є членом як ISTAC, так і НКР, вона повинна дотримуватися професійної конфіденційності щодо своєї роботи в кожному з цих органів.

8.6 Підтримка створення НКР з боку МУО та ОГС

МУО та ОГС можуть надавати підтримку НКР різними способами. Вони можуть уже бути членами/членкинями **Національної міжвідомчої координаційної робочої групи або Міжвідомчої координаційної робочої групи** НМВ. У цій ролі вони можуть сприяти створенню НКР і необхідним законодавчим та іншим нормативно-правовим змінам, а також розвитку загальної національної політики у сфері функціонування НМВ та його взаємодії з НКР. Крім того, вони також можуть підтримувати держави на початкових етапах створення НКР шляхом розвитку лідерства з-поміж уцілілих осіб, а також надання ресурсів для проведення навчання та інших заходів з розбудови спроможності та на оплату праці членів НКР (див. розділ 3.4.1).

⁴⁹ БДІПЛ, Національні механізми взаємодії, с. 34.

МУО та ОГС можуть здійснювати такі заходи для сприяння національним урядам у створенні НКР:

- підвищувати обізнаність та залучати відповідні державні установи, включаючи **НМВ або Національну міжвідомчу координаційну робочу групу**, щодо необхідності та переваг залучення осіб, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом проведення семінарів, круглих столів, тренінгів тощо;
- проводити навчання для представників медіа (онлайн та офлайн) щодо підходів до роботи з постраждалими від торгівлі людьми, заснованих на правах людини, орієнтовані на потреби постраждалих та уцілілих, гендерно чутливих та травмо-інформованих;
- організовувати інформаційні кампанії для подолання стигматизації уцілілих осіб;
- проводити навчання для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, зокрема за допомогою електронного навчального курсу БДІПЛ «[Нарощування потенціалу лідерів/-ок серед осіб, які постраждали від торгівлі людьми](#)»;
- надавати національним урядам фінансову підтримку та політичні настанови у створенні НКР; та
- забезпечувати наявність чітких строків передачі та інтеграції НКР до системи державного управління, тривалістю не більше п'яти-шести років.

Кінцевою метою має бути передача НКР до **Національної міжвідомчої координаційної робочої групи** держави або **Міжвідомчої координаційної робочої групи НРМ**. Виділення державних ресурсів, розвиток лідерства серед постраждалих та інституційне включення НКР на рівні національного уряду мають відбуватися паралельно. Якщо НКР створюється за сприяння МУО або ОГС, її передача до системи державного управління має відбуватися безперешкодно та якомога швидше.

Інші регіональні організації, зокрема Європейський Союз та Рада Європи, а також координаційні механізми у сфері протидії торгівлі людьми, такі як ICAT,⁵⁰ можуть відігравати важливу роль у просуванні ефективної та етичної моделі залучення уцілілих осіб через НКР та підтримувати їх розвиток на національному рівні.

⁵⁰ Міжвідомча координаційна група з питань протидії торгівлі людьми (ICAT), Короткий огляд щодо етичного залучення уцілілих осіб (готується до публікації).

9. Передові практики: Національні консультативні ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Сполучені Штати Америки (США): Консультативна рада уцілілих осіб від торгівлі людьми

Консультативна рада постраждалих від торгівлі людьми складається з одинадцяти лідерів/-ок з-поміж уцілілих осіб, яких призначає Президент Сполучених Штатів для надання консультативної підтримки Міжвідомчій цільовій групі Президента з моніторингу та протидії торгівлі людьми (PITF) та Вищій оперативній групі з питань політики (SPOG).⁵¹ У складі Консультативної ради діють два комітети: Комітет з питань недостатньо охоплених груп населення та Комітет з питань лідерства, заснованого на досвіді постраждалих осіб.

Консультативна рада здійснює огляд федеральної політики та програм США у сфері протидії торгівлі людьми, включно з наданням послуг постраждалим особам, та видає рекомендації щодо вдосконалення і посилення федеральних заходів із протидії торгівлі людьми. Вона слугує координаційним майданчиком для взаємодії федеральних органів влади з особами, які уціліли від торгівлі людьми, залучаючи їх до обговорення програм і політики США у сфері протидії торгівлі людьми. Координаційна рада збирає інформацію від федеральних органів влади, органів влади штатів та громадськості, а також публікує щорічний звіт.⁵²

Албанія: Консультативна рада для потенційних та виявлених осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Коаліція притулків для постраждалих осіб від торгівлі людьми має Консультативну раду для потенційних та виявлених потерпілих від торгівлі людьми, що діє на підставі власного Регламенту та Кодексу поведінки.⁵³ Рада складається з трьох (3) лідерів/-ок з-поміж уцілілих осіб, які надають консультації одному державному притулку та трьом притулкам, що функціонують під управлінням неурядових організацій, щодо врахування специфічних потреб постраждалих осіб у процесах їх виявлення, захисту та підтримки, а також щодо постійного вдосконалення політик та практик діяльності притулків. Такі консультації охоплюють питання взаємодії з поліцією, комунікації з мешканцями притулків, належних умов проведення опитувань, ефективності кримінальних розслідувань і судових процедур, а також доступу до довгострокового, незалежного житла для переїзду. Рада бере участь у засіданнях, що проводяться двічі на рік, з Національним координатором з питань протидії торгівлі людьми та/або Робочою групою Національного механізму взаємодії.

51 Консультативна рада осіб, які постраждали від торгівлі людьми була створена 29 травня 2015 року відповідно до розділу 115 Закону про справедливість для жертв торгівлі людьми (JVTA) 2015 року, Pub. L. 114-22, також відомого як Закон про розширення прав і можливостей осіб, які постраждали від торгівлі людьми (див. примітку 28).

52 Щорічний звіт можна переглянути на вебсайті Консультативної ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми США. Зверніть увагу, що щорічні звіти визначають напрямки виділення та використання коштів на впровадження передових практик у сфері протидії торгівлі людьми.

53 У квітні 2019 року Національна коаліція притулків для осіб, які постраждали від торгівлі людьми в Албанії, до складу якої входять три притулки, що функціонують під управлінням НУО, та один державний притулок, підписала угоду про співпрацю, яка дозволила створити Консультативну раду для виявлених та потенційних постраждалих осіб від торгівлі людьми. Ця перспективна практика була представлена Представництвом ОБСЄ в Албанії в рамках опитування, проведеного у 2018–2019 роках.

10. Висновок

Етичне залучення уцілілих осіб є нарізним каменем ефективної роботи з протидії торгівлі людьми в усіх географічних регіонах та в усіх дотичних сферах діяльності. На міжнародному рівні таке залучення визнається необхідною передумовою для забезпечення дієвих заходів з реагування на торгівлю людьми, тим самим дозволяючи боротися з безкарністю торговців людьми та наслідками їхніх злочинів для мільйонів дорослих і дітей щороку. Національні консультативні ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми, відіграють вирішальну роль у цьому процесі для держав-учасниць ОБСЄ.⁵⁴

11. Рекомендовані стандарти

- Держави-учасниці ОБСЄ повинні створити НКР як ключовий елемент ефективних заходів із протидії торгівлі людьми та як обов'язковий орган, що співпрацює з НМВ або аналогічними механізмами.
- Склад НКР повинен відображати широке різноманіття уцілілих осіб, які постраждали від торгівлі людьми, з урахуванням віку (старше 18 років), статі, етнічного, релігійного та культурного походження, наявності інвалідності, форм експлуатації та видів торгівлі людьми, яких вони зазнали, включаючи транснаціональну та внутрішню торгівлю людьми.
- НКР у всіх аспектах своєї діяльності має застосовувати підхід, що ґрунтується на правах людини, є орієнтованим на потреби постраждалих та уцілілих осіб, гендерно чутливим і, а також сприяє забезпеченню рівності й участі всіх членів НКР.
- Члени НКР та інші фахівці, які співпрацюють з НКР, повинні пройти навчання щодо травмо-інформованих методів комунікації та поведінки, а також щодо створення травмо-інформованого середовища. Уся комунікація з уцілілими особами та лідерами й лідерками з їх числа, має ґрунтуватися на травмо-інформованому, гендерно чутливому та культурно відповідному підході.
- НКР мають бути інституційно закріпленими, ефективно функціонувати та мати належні умови для сталого виконання свого мандата. Тому кожна держава має забезпечити їх належне планування, фінансування та ресурсне забезпечення.

⁵⁴ Генеральна Асамблея ООН у Політичній декларації 2021 року щодо реалізації Глобального плану дій Організації Об'єднаних Націй з протидії торгівлі людьми A/76/L.11 від 9 листопада 2021 р, підтвердила центральну роль постраждалих та уцілілих осіб від торгівлі людьми, у всій роботі з протидії торгівлі людьми, зазначивши: «Ми висловлюємо солідарність та співчуття постраждалим та уцілілим від торгівлі людьми, закликаємо до повної поваги до їхніх прав людини та, визнаючи їхню роль як агентів змін у глобальній боротьбі з торгівлею людьми, визнаємо необхідність врахування їхньої точки зору та досвіду у всіх заходах із запобігання та протидії торгівлі людьми. Ми прагнемо активно залучати осіб, які постраждали від торгівлі людьми до розробки, реалізації, моніторингу та оцінки таких заходів. Ми забезпечуватимемо підхід, орієнтований на постраждалих, і травмо-інформоване надання допомоги, підтримки та послуг для їхнього відновлення та реабілітації, доступ до медичних послуг, включно з послугами у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я, а також послуг із психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. У співпраці з громадянським суспільством та іншими відповідними партнерами, ми здійснюватимемо моніторинг і регулярну оцінку такої допомоги із урахуванням внеску постраждалих, а також прагнутимемо посилювати надання довгострокової підтримки та реінтеграції, включно із захистом і допомогою. Ми забезпечимо, щоб до постраждалих ставилися з повагою та гідністю і щоб вони не зазнавали неналежного покарання або негативних наслідків з боку законодавства, політики та інших дій державних органів і громад за дії, які вони вчинили як прямий наслідок ситуації торгівлі людьми, в якій вони перебували».

- НКР повинні мати політику розгляду скарг і механізм незалежного нагляду. Вони застосовуються до всіх питань, пов'язаних із дотриманням стандартів професійної поведінки, зокрема щодо знущань, сексуальних домагань, дискримінації тощо.
- Усі члени НКР повинні мати офіційний контракт, в якому чітко викладені умови їхньої роботи, включаючи належну оплату праці за виконання всіх покладених функцій, а також порядок попереднього погодження та відшкодування будь-яких пов'язаних із роботою витрат,.
- Принцип звільнення від покарання має дотримуватися протягом усього процесу відбору кадрів та терміну повноважень членів НКР. Слід чітко та однозначно обумовити, що жоден кандидат не може бути поставлений у менш сприятливе становище або виключений з процесу відбору до складу НКР через наявність судимості чи будь-яких інших обставин або обмежень, що є наслідком того, що він або вона постраждали від торгівлі людьми.

Глосарій⁵⁵

Активісти з питань протидії торгівлі людьми

В контексті НМВ, означає підготовлених і досвідчених людей, призначених у певних секторах, які володіють інформацією про контакти та шляхи перенаправлення, і яким можуть безпосередньо передати підозрілі випадки.

Попит

У контексті торгівлі людьми означає дії та поведінкові моделі окремих осіб, а також соціально-культурні системи, які призводять до всіх форм експлуатації осіб, особливо жінок і дітей, що ведуть до торгівлі людьми. Відповідно до норм міжнародного права, держави зобов'язані вживати або зміцнювати законодавчі або інші заходи, такі як освітні, соціальні або культурні заходи, в тому числі за допомогою двостороннього і багатостороннього співробітництва, щоб перешкоджати попиту на дешеві товари й послуги, проституцію, рабство чи практику, подібну до рабства, поневолення або видалення органів, які, відповідно, призводять до всіх форм торгівлі людьми.⁵⁶

⁵⁵ Вибрані терміни глосарію взяті з БДІПЛ, Національні механізми взаємодії, с. 372–381.

⁵⁶ Генеральна Асамблея ООН, Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, від 15 листопада 2000 р., ст. 9 п. 5.

Гендерно чутливі підходи	Означає спробу виправити існуючу гендерну нерівність при розробці та реалізації проєктів, програм та політик. ⁵⁷
--------------------------	---

Підхід, заснований на правах людини	Концептуальна рамка, яка має нормативне підґрунтя в регіональних та міжнародних стандартах прав людини і операційно спрямована на заохочення та захист прав людини. Підхід до гендерних питань, заснований на правах людини, показує, як питання з правами людини по-різному впливають на жінок і чоловіків, а також як владні відносини та гендерно зумовлена дискримінація впливають на ефективність здійснення прав усіма людьми. ⁵⁸
-------------------------------------	--

Торгівля людьми	Означає вербування, перевезення, передачу, переховування або отримання осіб за допомогою погрози або застосування сили чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливим становищем, або надання чи отримання платежів, або вигод з метою досягнення згоди особи, яка контролює іншу особу, з метою експлуатації. ⁵⁹
-----------------	---

Національний план дій (НПД)	Означає визначені урядом цілі та політики держави, які ідентифікують і усувають основні перешкоди для заохочення і захисту прав людини, а у випадку торгівлі людьми - її запобігання, припинення і покарання за неї. Ефективний національний план дій визначає пріоритети, ґрунтується на всебічних дослідженнях і містить конкретні адміністративні, законодавчі, політичні та культурні заходи для вирішення відповідних питань.
-----------------------------	--

Національний механізм взаємодії (перенаправлення)	Означає структуру співпраці, в рамках якої державні суб'єкти виконують свої зобов'язання щодо заохочення та захисту прав людини осіб, які постраждали від торгівлі людьми, координуючи свої зусилля в стратегічному партнерстві з громадянським суспільством. ⁶⁰
---	---

57 Вебсайт навчального центру ООН Жінки, Глосарій гендерної рівності.

58 Міжнародна організація з міграції (МОМ), Підхід до розробки програм, заснований на правах людини, 12 травня 2016 р.

59 Див. визначення торгівлі людьми, наведене у Протоколі Генеральної Асамблеї ООН про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, від 15 листопада 2000 р., ст. 3(а).

60 Див. визначення національного механізму взаємодії (перенаправлення), наведене у БДІГПЛ, Національні механізми взаємодії – об'єднання зусиль для захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Практичний довідник, 13 травня 2004 р., с. 15.

Координатор/-ка національної консультативної ради осіб, які постраждали від торгівлі людьми

Означає призначену контактну особу (КНКР), яка забезпечує координацію та взаємодію з кадровими службами й усіма відповідними державними органами. До обов'язків координатора/-ки належать організація вступного ознайомлення та проведення навчання для представників Національного механізму взаємодії (НМВ) та/або Національної міжвідомчої координаційної робочої групи із застосуванням підходів, заснованих на правах людини, орієнтованих на постраждалих та уцілілих осіб, гендерно чутливих і травмо-інформованих, а також щодо етичного залучення уцілілих осіб і культурної відповідності.

Особи, які постраждали від торгівлі людьми (уцілілі особи)

Неюридичний термін для позначення особи, яка змогла вийти з ситуації торгівлі людьми та подолати її наслідки. Цей термін не означає постійного статусу постраждалого, а підкреслює статус уцілілості. Особи, які уціліли від торгівлі людьми, з власного досвіду знають про порушення прав людини, що притаманні торгівлі людьми, і відіграють критично важливу роль у формуванні ефективних заходів з протидії. Термін «постраждала» /«потерпіла особа» використовується лише: (а) у ситуаціях, коли особа перебуває під безпосереднім контролем осіб, причетних до торгівлі людьми, або (б) у ситуаціях, коли формальне визнання статусу постраждалої особи від торгівлі людьми має безпосереднє значення для отримання конкретних юридичних прав і допомоги.

Травмо-інформований підхід

Означає методи роботи, які ґрунтуються на розумінні шкідливих наслідків травматичного досвіду в поєднанні з основоположними принципами співчуття й поваги. Будь-яка форма професійного спілкування з людиною, яка постраждала від торгівлі людьми, має розглядатися як можливість допомогти їй дістатися до тривалої ситуації безпеки, стабільності та добробуту.⁶¹ У цьому контексті держави повинні захищати жертв від подальших травм і надавати комплексні послуги, зокрема психосоціальне консультування.

61 Рейчел Віткін та доктор Кеті Робджант, *Кодекс поведінки, що враховує травматичний досвід для всіх фахівців, які працюють з уцілілими від торгівлі людьми та рабства* (КППТ), Фонд Гелен Бамбер, 2018 р.

Підхід, орієнтований на постраждалу особу

Означає надання послуг державами таким чином, щоб забезпечити постраждалим від торгівлі людьми доступ до допомоги висококваліфікованих фахівців, а також належний доступ до правосуддя, притулку, медичної допомоги, юридичних послуг, психосоціального консультування, з урахуванням культурних особливостей і рідною мовою, а також допомоги з метою реінтеграції в суспільство. Такий підхід має відповідати міжнародним стандартам, в тому числі принципу звільнення від покарання, захисту свідків, принципу невислання, періоду на роздуми, виплати компенсації та доступу до правосуддя.⁶²

Особа, яка постраждала від торгівлі людьми

Означає особу, яка офіційно ідентифікована як постраждала від торгівлі людьми, або потенційну чи ймовірну постраждалу від торгівлі людьми.

⁶² Звіт про торгівлю людьми за 2007 рік, Державний департамент США, червень 2007 р.

